

Taidetta,
jota ei
pitänyt olla.

CABLE Kaple Kaapeli

yhteisöllistä oppimista

Kirsti Rinta-Panttila • Jaana af Hällström

Diakonissa-
laitos

Taidetta,
jota ei
pitänyt olla.

CABLE Kaple Kaapeli

yhteisöllistä oppimista

ISBN 978-952-9854-50-9

Raportti Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr:n
taide-, kulttuuri- ja yhteisövalmennustoiminnasta 2000-2023.

Aikalaisen, tekijän ja toteuttajan näkökulma
Kirsti Rinta-Panttila

Liite perustuen toimintakertomuksiin ja laitoksen julkaisuihin
Kuvatoimitus
Jaana af Hällström

Graafinen suunnittelu
Hipateos, Hilka Hyvärinen

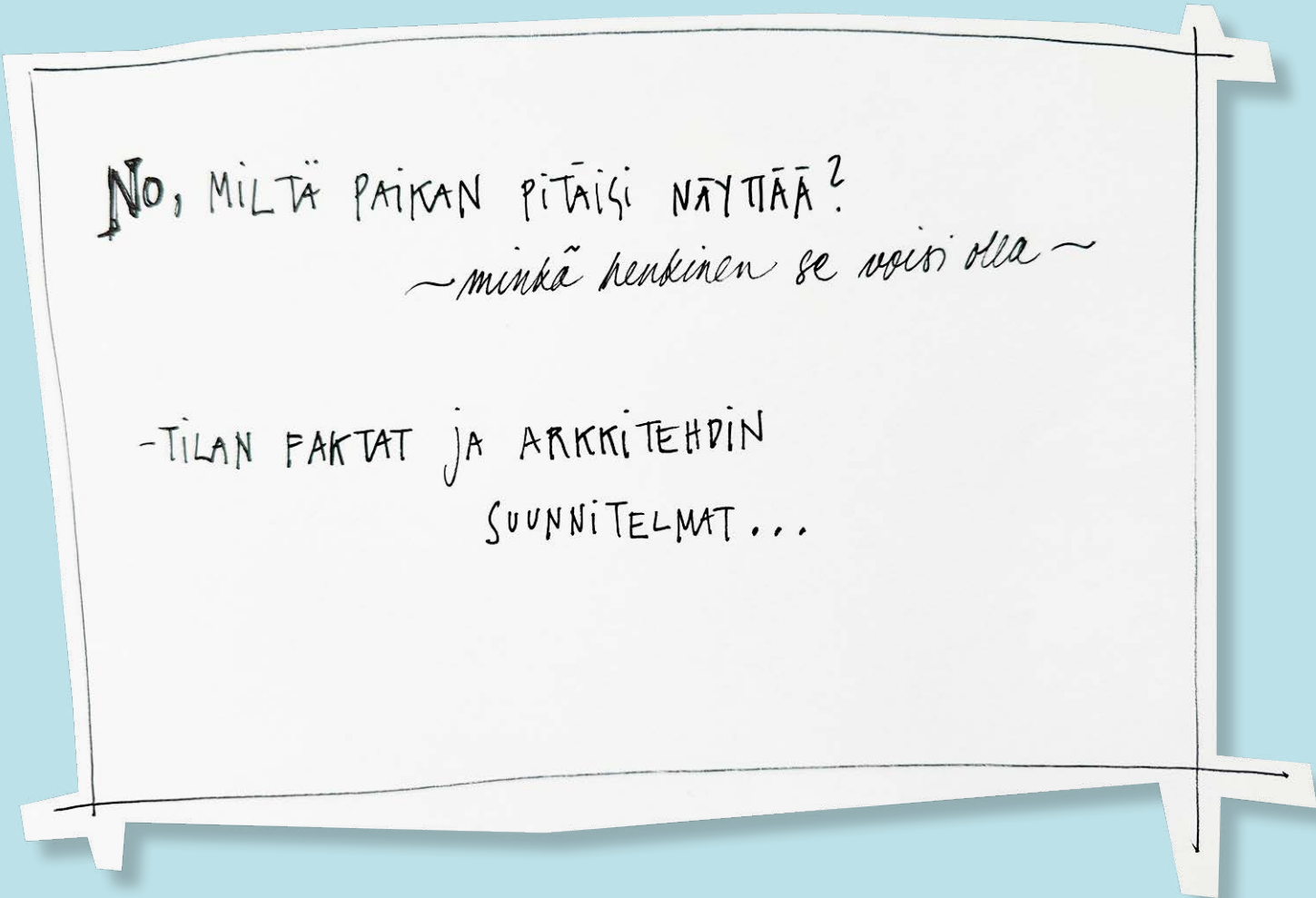
© Diakonissalaitos 2024

Diakonissa-
laitos

SISÄLLYS

Johdanto.....	8
Janille	9
Taidetta, jota ei pitänyt olla	11
Munkkisaari vuonna 2000 – Mitä?.....	12
Vauhti kiihtyy, toiminta laajenee.....	16
Samaan aikaan toisaalla.....	24
Ja takaisin Diakonissalaitokselle.....	28
Taide- ja kulttuuritoiminta kasvaa ja uudistuu.....	33
Kulttuuritoiminta pirstoutuu	35
Jatkuvuutta ja uusia alkuja.....	37
CABLE.....	39
CABLE - Kaapeli-yhteisövalmennus, yhteisöllisen oppimisen prosessi 2008.....	40
Yhteisötaiteen pehmittämästä maaperästä versoo Kaapeli.....	40
CABLE – Kaple – Kaapeli yhteisövalmennus	43
Toiminta laajenee, vauhti kiihtyy.....	45
Ja ajassa taaksepäin.....	46
Kaapeli lähtee vahvemmin ulos Diakonissalaitokselta	48
Kaapeli-valmennukset siirtyvät Suomen diakoniaopistolle – ja palaa takaisin.....	49
Kaapelissa on viisi vaihetta	50
LIITE	52
Taide- ja kulttuuritoimintaa 2000–2023.....	52
Herne & Nauris	56
CABLE / Kaapeli – yhteisövalmennus.....	68
Lähteet	71

Alkuvuodesta 2000 järjestetyssä työpajassa tuotettuja ajatuksia ja ideoita tulevasta kulttuuritoiminnasta tällä sivulla ja seuraavalla aukeamalla.

ja se KULTTUURIN ja TAITEEN onuus!
 järjestettyä - spontaania
 maksavaa - maksutonta
 talon muut tilat?

vaihtelevaa...

~ päivittäinen musiikki?
 ~ näyttelyt

- happeningit
 - tanssikeruus
 - sumuntaisin -

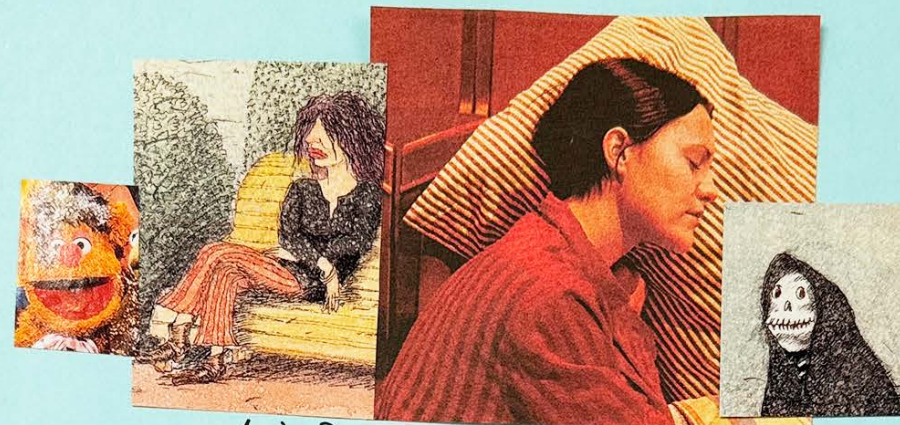

- yhteistyökumppanit -

- vakituinen koordinoija -
 - tiedotus...

- tärkein -
 - asiakkaat -

- keitä he ovat?

- mitä toiveita -

- mitä tarpeita -

- mitä me haluamme tarjota - miksi - miten
 - mitä muuttaa - ylläpitää - mahdollistaa...
 - keitä löytyy samasta talosta - mitä lähiympäristöstä

~ myyt ja myyjämmen...

Johdanto

Helsingissä 1867 perustettu Diakonissalaitos tunnetaan rohkeana ja vahvana toimijana sosiaalityön ja terveydenhuollon kentällä. Kautta vuosikymmenten on tehty uusia avauksia myös siellä, mihin muut eivät vielä ole ehtineet. Tämä raportti keskittyy Helsingin Diakonissalaitoksen säätien taide- ja kulttuuritoimintaan aikavälillä 2000–2023; vuosituhannen alussa aloitettuihin uusiin toimintamuotoihin, palveluissa olevien ihmisten ja taiteilijoiden kanssa tehtävään taiteeseen ja kulttuuriin sekä yhteisöjen kehittämiseen yhteisöllisten oppimisprosessien myötä.

Raportissa kuvaamani taiteen kaari alkoi vuonna 2000 ja sen pehmittämään maaperään solahtivat yhteisövalmennuksen prosessit eli CABLE, Community action based learning for empowerment, myöhemmin Kaapeli-yhteisövalmennus.

Diakonissalaitos on kuitenkin ollut vain yksi lenkki näissä toiminnan ketjuissa, joten yhteistyökumppaneiden ja virallisten tahojen äänen on myös tärkeä tulla kuulluksi. Vahvimmin näitä tahoja tässä edustavat Suomen Kansallisteatterin Kiertuenäyttämö ja WHO:n (World Health Organization) taidetta ja kulttuuria koskevat suositukset.

Eräs palveluissamme oleva aktiivinen toimija totesi kerran, että ihmisarvoa ei voi viedä, mutta ihmisarvostuksen voi. Raportissa kuvaamillani rohkean diakonian avauksilla Diakonissalaitos kumppaneineen on vahvasti tukenut tuota ihmisarvostusta ja ihmisten yhteisöjä. Tämän mielipiteen esitti mainitsemani lahjakas ja aktiivinen asukkaamme, siihen on helppo yhtyä.

Raportin alkuvaiheessa sain neuvon, että tee siitä maanläheinen äläkä tee liian pitkää. Nämä viisaat neuvot mielessäni olen pyrkinyt kuvaamaan sekä taide- ja kulttuuritoiminnan että Kaapeli-valmennuksen rungon vuodesta 2000 lähtien. Runko on versonut niin valtavan määrän oksia, lehtiä ja kukkia, että kaikkea ei ole ollut mahdollista kuvata. Tänä aikana Diakonissalaitos on myös laajentunut ja valtakunnallistunut. Näin ollen kaikkia toimijoita ja niiden piirissä tapahtunutta on mahdotonta ottaa mukaan. Toivon kuitenkin, että tämä teksti pieneltä osaltaan valottaa sitä rohkeutta ja intohimoa, jolla uusiin innovaatioihin on tartuttu ja tartutaan Diakonissalaitoksella.

Lämmin kiitos kollegoilleni Sari Enkkelälle ja Jaana af Hällströmille sekä Suomen Kansallisteatterin Yhteisöt- ja osallisuus osaston päällikölle Jussi Lehtoselle raportti-ideasta ja tekstin kommentoinnista.

Lämmin kiitos muisteluista työkavereilleni Katri Tervolle, Outi Vuorirannalle ja Saija Karjalalle.

Kirsti Rinta-Panttila

Janille

Helsingin Sanomat (12.10.2023) kertoi 23-vuotiaan Janin tarinan. Elämäntarinaa liittyvät huumeet, sydänpysähdys, korvaushoito, uuden elämänrytmin löytyminen ja varovainen katse tulevaisuuteen.

Tarinassaan Jani muistelee istuneensa Helsingin keskustassa portailla ja nähneensä ”normaaleja ihmisiä”, ohi käveleviä raksamiehiä. Hän sanoo ajatelleensa, että töitä hänenkin pitäisi tehdä ja olla hyödyksi yhteiskunnalle. ”Mutta mitä mä tein? Istuin ja olin ihan sekaisin. Silloin välillä jopa halusi, että voisiko tämä olla loppu jo”. Loppu olikin lähellä, kun hänen sydämensä pysähtyi yliannostuksen takia ja havahdutti siihen, että hän aiheuttaa kärsimystä myös muille kuin vain itselleen.

Jutun lopussa Jani sanoo, että ei haikaile tulevaisuudelta kummosia. ”Kunhan pääsisin ajamaan jotain konetta. Sellaista duunia voisin tehdä ihan hyvin”. Hän pohtii myös elämää suurempia kysymyksiä, sanoo uskovansa karmaan, hyvään ja pahaan. Sen takia hän toteaa olleensa aina kiltti, kun hyvän panee kiertämään, se palaa takaisin. (HS 2023)

Helsingin diakonissalaitoksella, jonka palveluissa Jani kertoi tällä hetkellä olevansa, on panostettu vahvasti yhteisölliseen toimintaan. Kuten johdannossa mainitsin. Lukiessani Janin tarinan muistin kirkkaasti, miksi tämä kaikki alkoi elää ja hengittää niin voimakkaasti Diakonissalaitoksella. Kysymys on Janinkin kaipaaman uuden suunnan löytämisestä elämälle. Itsetunnon, itsekunnioituksen ja toisten kunnioittamisen vahvistumisesta. Oman luovuuden ja lahjan löytämisestä. Uskalluksesta ilmaista itseään ja uskosta, että minunkin sanomisellani ja tekemiselläni on väliä.

Tässä raportissa enimmäkseen äänessä ovat palveluissa olevat ihmiset, työntekijät ja taiteilijat. Ensimmäinen ääni on erään yhteisövalmennusryhmän runomuotoon kirjoitettu kaupungin havainnointikokemus. Ryhmä valmennuksen osallistujia on tarkkaillut, kuten Jani, tapahtumia ja kirjoittanut runollisen raportin havainnoistaan ja ajatuksistaan. Jälleen kerran ymmärrän, kuinka yhteisötaide ja yhteisövalmennus tukevat kumpikin omalta osaltaan ihmisiä, heidän kokemus-maailmaansa ja sen ilmaisua.

RE – VIIRIT

Istuin puiston penkillä
vieressä tornitalo
piikkilanka kasvoi sen ympärillä
ikkunoista kajasti sen valo

Kauppa täynnä tavaroita
äideillä keltaiset kassit
jaloissa kiljuvat kakarat
Stoccalle virtaa massit
Minä istun tällä penkillä
mietin mistä nuo kaikki on tullu
aamulla tohtori Penttilä
kerto Minä olen se hullu

Työmaalla äijää seitsemän
kaikilla tärkeä työ
antais ne mullekin vasara
ja käskis ”naulaa lyö”

CABLE

Nousen puiston penkiltä
vedän päälleni keltaisen liivin
kävelen takaisin raksalle
ja illalla tapaan Viivin

Taidetta, jota ei pitänyt olla

– muistiinpanoja Diakonissalaitokselta,
yhdeltä edelläkävijältä

Munkkisaari vuonna 2000 – Mitä?

Diakonissalaitoksella taide- ja kulttuuritoimintaa on ollut aina, kullekin ajalle tyypillisessä muodossa. Diakonissasisarten opetusohjelmassa oli jo 1800-luvun lopulla mukana laulu, soitto ja kuorotoiminta. Tämän jälkeen kuvaan astuivat taideterapia, yksittäiset tapahtumat, juhlat ja kurssit. Aurora Karamzinin, Diakonissalaitoksen perustajan ja hänen aikanaan aloitetun sairaanhoitajakoulutuksen mukaan arjen estetiikka oli merkityksellistä potilaiden hyvinvoinnin kannalta.

Musiikinopetus oli keskeistä diakonissojen koulutuksessa. Kuvassa koesisaria laulu-harjoituksissa diakonissa Alfhild Lindströmin säestäessä. Kuva on otettu 1950-luvulla.

Uuden tanssin keskus Zodiakissa esitetty tanssiteos *Pieni hyvä* käsitteli laitosvanhuutta. Teoksessa oli kolme vanhusta ja heitä esittivät amatöörit. Kuvassa nuoruusmuistojaan laulava kouluneuvos Erkki Äärynen. Esitys toimi Diakonissalaitoksella kimmokkeena tanssitaiteilija Hanna Brotheruksen palkkaamiseen taiteelliseksi koordinaattoriksi. Kuva Stefan Bremer.

Uusi rakentuu vanhan päälle, kun aika on sille otollinen. Uusi avaus tällä saralla tapahtui vuonna 2000, kun Diakonissalaitokselle palkattiin ensimmäinen taiteellinen koordinaattori, tanssitaiteilija. Taide-esitykset olivat yhteiskunnallisten puheenvuorojen uusi muoto. Niiden tarkoituksena oli puolustaa taiteen keinoin niiden ihmisten oikeuksia, joita laitoksen eri toiminnoissa kohdataan. Tanssitaiteilijan työpariksi nimettiin diakonissa, joka oli uuden toimintakokonaisuuden, Kodittomien naisten palvelujen ja ravintolan Herne&Nauris projektijohtaja. Asetelma herätti hämmennystä vanhassa säätiössä, jonka perustehtäviä olivat sosiaali- ja terveydenhuolto sekä näiden alojen koulutus.

Diakonissalaitoksen uusi upea toimintakeskus Munkkisaarella oli loistava areena uuden taiteellisen toiminnan aloittamiseksi. Toimintakeskuksessa olivat Kurvin huumepoliklinikka, Huumetyön kehittämis-palvelut ja Kidutettujen kuntoutuskeskus, Munkkisaaren kuntoutuskeskus, Naisten tukipiste ja asumisyksikkö Salli. Rakennuksessa oli siis kuusi kerrosta sosiaalityölle ja pohjakerroksessa lisäksi taide- ja yhdyskunta-ravintola Herne & Nauris. Talon sisustuksessa oli erityisesti kiinnitetty huomiota estetiikkaan, Auroran jäljillä ja ajatuksella, että kaikkensa menettäneille vain paras on kyllin hyvää. Talon palveluissa oli niin pitkän kodittomuuden kokeneita naisia kuin hiv-positiivisia narkomaaneja. Helsingin kaupungin päihde-hoidossa olevia ihmisiä ja silloisen Kurvin huumepoliklinikan asiakkaita. Täällä taide- ja kulttuuri-toiminta otti ensiaskeliaan sosiaali- ja terveydenhuollon kentällä Suomessa.

Taiteellinen toimikunta to 28.9.2000

Kirsti, Paavo, Jussi, Hanna

Käsiteltävät asiat:

- Loppuvuoden kulttuuritapahtumat:

- ✓ Pe 29.9. klubi-ilta henkilökunnalle
- ✓ Lokakuun taiteilija Juri Saarikoski
- ✓ La 14.10. klo 15 ravintolassa balilainen iltapäivä
- ✓ Su 15.10.-su 29.10. hollantilainen tanssitaiteilija Anne Affourtit Diakonissalaitoksella työharjoittelussa
- ✓ Ti 17.10. Sallissa asunnottomien naisten yö klo 19-24 (Veli T. W. 891)
- ✓ To 19.10. asukastapahtuma "Rööperipäivä" klo 11.30-15 ravintolassa elävää musiikkia ja ...?
- ✓ La 28.10. nukketheateripäivä, "Tarinatalo" esitys klo 16
- ✓ Ke 1.11. klo 18-20 Sven Haukan näyttelyn avajaiset ja klo 20 alk. klubi-ilta
- 0 - ~~Arvokeskustelu ke 29.11. klo 18-20?~~
- ✓ Klubi-ilta ke 29.11. klo 20 alk. : Laura Saloheimon näyttelyn avajaiset, joku bändi, maalaustalkoot, joululahjavalvojaiset. Suunnittelussa mukana Positiiviset ry. Mietittävä, pidetäänkö yksityistilaisuutena, jolloin alkoholi Sallissa, illalliskortti ostettavissa etukäteen.

- Muuta:

- ✓ TAIK:n edustajien käynti – Jussi
- ✓ Junno & Nukari teokset

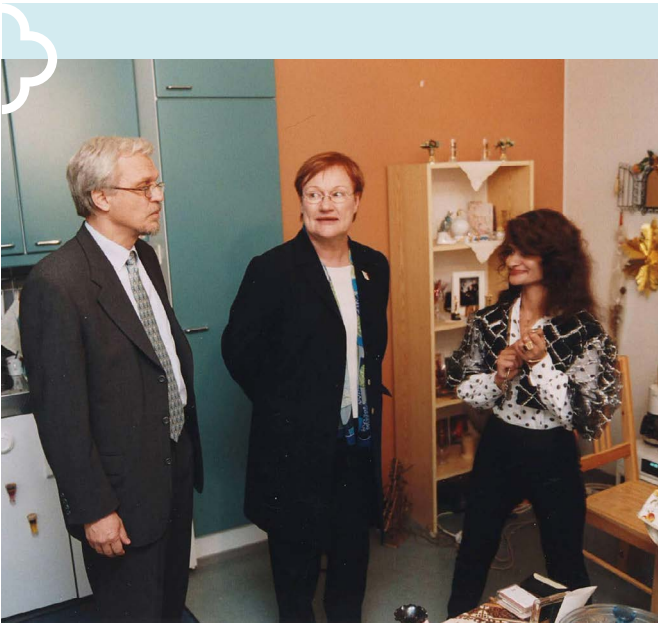
- Ensi vuoden kulttuuri- ja toimintasuunnitelma pohdinta

Munkkisaaren toimintakeskuksen kulttuuriohjelmaa suunnittelevan kokouksen pöytäkirja.

Läsnä: Paavo Voutilainen, Kirsti Rinta-Panttila, Jussi Tiisala ja Hanna Brotherus.

Tuottaja, kulttuuritalonmies tuli mukaan kuvaan vahvistamaan aivan uudenlaisen toiminnan käynnistämistä. Kodittomien naisten teema oli ymmärrettävästi vahva. Talossa asui naisia ja heille oli tarjolla tuettuja palveluja omalla tukipisteellään. Talon avajaisissa esitettiin kodittomien naisten elämää kuvaava tanssitaideteos, jossa eräs naisista kuljetti mukanaan pientä tytärtään Ikean kassissa. Juhlissa oli mukana sekä Diakonissalaitoksen että yhteistyökumppaneiden edustajia. Ihmiset olivat liikuttuneita ja maaperä toiminnalle alkoi pehmetä.

Pienimuotoisten kulttuurikokeilujen jälkeen saman vuoden syksyllä järjestettiin Asunnottomien yön naisten tapahtuma. Tapahtumaa mainostettiin laajasti ja tervetulleiksi toivotettiin erityisesti heitä, jotka eivät olleet tervetulleita muualle; ihmisiä hoitolaitoksista, asuntoloista, päiväkeskuksista. Oli ohjelmaa, tarjoilua, eri firmojen lahjoittamia pieniä lahjoja ja valtavasti ihmisiä. Kutsu tapahtumaan oli lähetetty myös asuntonministeri Suvi-Anne Siimekselle, joka iloksemme saapui paikalle ja liittyi juhliwaan joukkoon. Tämän kokemuksen rohkaisemana lähti seuraava virallinen kutsu presidentinlinnaan, Naistenpäivän tapahtumaan. Presidentti Tarja Halonen tuli tohtori Pentti Arajärven kanssa paikalle.

Musiikin soidessa täpötäydessä ravintola-salissa joku kiiruhtaa luokseni. Tarja Halonen puolisoineen on paikalla ja juttelee tungoksessa jonkun talon asukkaan kanssa. Menen paikalle, toivotan heidät tervetulleeksi ja ohjaan istumaan. Heillä ei ole kiirettä, he seuraavat ohjelman kulkua ja juttelevat heitä tervehtimään tulevien ihmisten kanssa. Jossain vaiheessa presidentti Halonen alkaa tehdä lähtöä ja kysyn, haluaisivatko he vierailla naisten yksikössä. Ehdottomasti, ja niinpä muutama nainen lähteen kanssani oppaiksi. Selviää, että yksi naisista on presidentin ikätoveri Kallion kulmilta ja kohta he piirtävät seinään karttaa siitä, missä kumpikin asui aikoinaan. Myös ”kaveri-kuvia” presidentin kanssa otettiin.

Orastavalle toiminnalle ja sitä ideoiville ei ollut huono juttu, että kyseinen teemailta oli menestys kaikkine vieraineen. Vieraidemme palaute oli mieltä lämmittävää.

*” Voi kokea itsensä tervetulleeksi ”.
” Saa ystävällistä palvelua ja hyvää tarjoilua ”.
” Saa nauttia ohjelmasta ja ystävien seurasta ”.*

Tämän jälkeen alkoivat lämmitä myös ne ammattilaiset, joilla oli ollut paljon epäilyjä asian suhteen.

Iso pyörä pyörimään

Innostuneiden tekijöiden tavoitteeksi tuli taide- ja kulttuuritoiminnan vahvistuminen osaksi Diakonissalaitoksen toimintakulttuuria, joten perustettiin taide- ja kulttuuritoiminnan johtoryhmä. Se nimettiin henkilöistä, jotka olivat kiinnostuneita kyseisestä teemasta, ja joilla oli valmiuksia tukea, neuvoa, kyseenalaistaa.

Uudessa taide- ja kulttuuritoiminnan strategiassa piirrettiin seuraavat suuntaviivat:

- toiminta suunnataan Diakonissalaitoksen palveluissa oleville ja siellä työskenteleville ihmisille
- taide- ja yhdyskuntaravintola Herne&Nauris on kaikille avoin kansalaisareena
- palvelunkäyttäjille ja henkilökunnalle tarjotaan mahdollisuus hahmottaa ja rakentaa maailmaa taiteen ja kulttuurin keinoin
- mahdollistetaan osallisuus taiteesta ja kulttuurista niille, jotka eivät luonnostaan hakeudu niiden piiriin – kokijoina ja tekijöinä
- mahdollistetaan yhteiskunnallinen keskustelu ja palvelunkäyttäjien ja työntekijöiden kokemustiedon välittyminen ympäröivään yhteiskuntaan
- mahdollistetaan erilaisten ihmisten ja erilaisuuden kohtaaminen. uudet ajatukset, näkökulmat ja tulkinat
- tuetaan oikeutta olla oma itsensä, oman lahjakkuuden ja luovuuden löytämistä ja sosiaalista kanssakäymistä.

Kaikki tämä solahti hyvin Diakonissalaitoksen tapaan tehdä työtä. Uutta oli se, että taide ja kulttuuri olivat niin vahvasti läsnä. Samoin kuin se, että avattiin ovet taiteilijoiden tulla. Teoriassa kaikki näytti hyvältä mutta käytäntö osoitti välillä toista. Uudet toimintamuodot herättivät edelleen kummastusta niin säätiössä kuin sen ulkopuolella. Asumisyksikön naiset olivat pääosin innoissaan uudesta itsenäisestä asumismuodosta, tukipisteen palveluista ja mahdollisuudesta osallistua kulttuuritoimintaan. Silti heidän liian itsenäisistä olosuhteistaan kanneltiin Diakonissalaitoksen valtuuskunnan puheenjohtajana toimineelle Helsingin piispa Eero Huoviselle. Onneksi toiminta oli niin läpinäkyvää ja rakenteet niin tukevat, että se saattoi jatkua entisellään. Myös talon sisältä nousi erilaisia näkemyksiä palveluissa olevien ihmisten uudesta roolista.

Taide- ja yhdyskuntaravintola toimi Munkkisaaren toimintakeskuksen yhteydessä 2001–2006. Sen ohjelma oli hyvin monipuolista.

Työtä vahvistamaan johtoryhmästä seuraavaksi portaaksi on perustettu työntekijöistä työryhmä, jonka tarkoitus on yhdessä ideoida tulevaa ohjelmistoa. Ensimmäisten tapaamisten ilmapiiri on viileä heti, kun aletaan puhua talon eri palveluissa olevien ihmisten roolista kulttuurin tekijöinä. Ilmassa on epäilyjä, etteivät he jaksaa kiinnostua, sitoutua, keskittyä. Taiteen ja kulttuurin maailma on heille liian etäinen heidän elämäntilanteensa vuoksi. Puhutaan kokeiluista, mahdollisuuden antamisesta, kaikesta siitä, mitä strategiaan on kirjattu. Muutaman kokoontumisen jälkeen työryhmä lopetetaan, koska se tuntuu vievän toivon myös innostuneilta tekijöiltä.

Vauhti kiihtyy, toiminta laajenee

Helmikuussa 2002 tuli Diakonissalaitoksen viestinnästä mielenkiintoinen yhteydenotto. Oli tehty hanke-hakemus palveluissamme olevien ihmisten kulttuuritoiminnan, koulutuksen ja työllistämisen vahvistamiseksi.

Hakemus oli mennyt läpi ja sitä tarjottiin naistyön käyttöön. Koska toiminta oli tähän saakka ollut oman rahoituksen varassa, tämä laajensi mahdollisuuksia huomasti.

Diacuro-hanke lähti liikkeelle Diakoniaopiston kanssa kehitettävän naisten koulutukseen valmentavan koulutuksen ja monipuolisen kulttuuritoiminnan merkeissä. Monet taiteilijat olivat kiinnostuneita uudenkaltaisista areenoista ja yhteistyöstä. Lähdettiin siis siitä vallankumouksellisesta ajatuksesta, että palvelunkäyttäjät ja taiteilijat tekevät yhteisiä produktioita eri taidelajien saralla. Työntekijöiden positiivinen suhtautuminen uusiin yhteistyökumppaneihin ja palveluissa olevien ihmisten osallisuuden mahdollistamiseen oli ensiarvoista. Mahdollisuus taiteen tekemiseen oli kiehtova, mutta omien voimavarojen ja uskalluksen kanssa oli tehtävä töitä.

Rohkeasta kokeilusta kasvaa trilogia

Ensimmäiset rohkeat naiset rekrytoitiin tanssilyhytelokuvaan *Rakkauden toipilaat*. Tarkoituksena oli kuvata lyhytelokuva, jonka naiset ja tanssin ammattilaiset treenaisivat ja toteuttaisivat yhdessä. Elokuva kuvattiinkin Uunisaaressa kesällä 2002 ja sitä esitettiin eri areenoilla. Tämä produktio näytti, että palveluissamme olevilla ihmisillä oli valmiutta ja intoa taiteen tekemiseen. Innostus oli niin suuri, että produktion jälkeen yksi tanssin ammattilaisista esitti toivomuksen saada perustaa tanssiryhmän Diakonissalaitoksen palveluissa oleville naisille. Ryhmä sai nimekseen Dolce, ja se toimi vuosikausia vaihtuvien jäsenenä. Elämään on jäänyt erään palveluissamme olleen naisen toteamus ryhmän alkuajoilta *”kun kaikki sanat on sanottu ja terapiat käyty, on ihanaa, kun voi vaan tanssia”*.

Tanssiryhmä Dolce esiintyi Nykytaiteen museo Kiasmassa järjestetyssä Diacuro-hankkeen päätös-seminaarissa vuonna 2004. Ryhmä muodostui hankkeen tanssielokuvaprojektin yhteydessä. Kuva Milla Risku.

Tanssin ammattilaisten ja palveluissa olevien naisten yhteisistä kokemuksista innostuneena tehtiin Diacuro-hankkeen alkumetreillä Teatterikorkeakoululle ehdotus yhteistyöstä. Koulu näytti vihreää valoa, alkoi tanssin- ja teatterin työpaja kodittomille ja kodittomuuden kokeneille naisille. Tämä oli avaus Teatterikorkeakoulun ja Diakonissalaitoksen vuosia kestäneelle hyvälle yhteistyölle.

Tanssiryhmä Dolce teki myöhemmin rohkeita avauksia taiteen kentällä, esiintyen muun muassa Ateneumin taidemuseossa ja Nykytaiteen museo Kiasmassa. Kuvataiteilija Eija-Liisa Ahtilan lyhytelokuvassa *Marian ilmestys* Dolcen tanssijat tekivät vaikuttavaa ja taidokasta roolityötä.

Rakkauden toipilaat aloitti lyhytelokuvien sarjan, joka kasvoi trilogiaksi. Vuonna 2003 valmistui äitiyden sitoumuksia käsittelevä *Ole aina luonamme* ja vuonna 2005 *Huomenna kaikki on toisin*, jossa huumetyön tekivät kertovat tarinoita työstään. Elokuva juhlisti Diakonissalaitoksen huumetyön 10-vuotistaivalta. Yhteistyössä Fantamatico Oy:n kanssa tehty *Ole aina luonamme* voitti valmistumisvuonna pääpalkinnon Amsterdamin Cinedans -tanssielokuvafestivaalilla. 2000-luvun alussa, kuvattiin myös lyhytelokuva *Koti*. Se perustui vanhusten psykiatrisen hoivakoti Hian asukkaiden kertomuksiin.

Taide- ja yhdyskuntaravintola Herne&Nauris järjesti tapahtumia äärestä laitaan. Ravintolan kunnianhimoisena tavoitteena oli toimia eri yhteiskuntaluokkien kohtaamispaikkana ja tarjota ohjelmaa marginaalirunoudesta mainstream-esiintyjiin. Oli underground-bändejä, nousevia nimiä, pieniä tuntemattomia ryhmiä ja isoja staroja. Joinain iltana, ennen ovien avaamista, sisäänpääsyä odottavien jono kiersi talon ulkopuolella. Toisinaan taas paikalla oli pieni yleisö. Välillä musiikin volyymit nousivat ylemmissä kerroksissa olevien palvelunkäyttäjien tiloihin. Talon oma väki oli aina tervetullutta paikalle.

Herne&Nauris, erilaisten ihmisryhmien kohtaamispaikka, todella täynnä kaikenlaista väkeä. Illan aikana on esiintynyt useampia artisteja ja viimeisenä lavalle nousee Pelle Miljoona. Yleisö kohahtaa ja tunnelma tiivistyy. Kun klassikko Moottoritie on kuumaa räjähtää ilmoille, väki nousee seisomaan, innokkain eturivi nostaa palavat sytsärsinsä ilmaan ja huojuu musiikin tahdissa. Palohälyttimien sprinklerit kiiltävät katossa, vaara on ilmeinen, mutta tunnelma on niin maaginen, ettei kukaan voi sitä rikkoa. Milloin tämä väki on näin läheltä seurannut Pellen kaltaisen artistin showta. Onneksi tilanne päättyy onnellisesti valtaviin aplodeihin ja vihellyskonserttiin, koska pahimmassa vaihtoehdossa koko kuusi kerrosta olisi tullut tyhjennettäväksi palokunnan rientäessä paikalle.

Pelle Miljoona ja Tumpi Varonen ravintolan esiintymislavalla joskus 2000-luvun puolivälissä.

Pieni teatteriseurue on ensimmäisiä teatteritaiteen edustajia ravintolassa, joka on muutettu teatterisaliksi. Yleisöä valuu paikalle pikkuhiljaa ja kun esitys alkaa, sali on melko täynnä. Yleisö eläytyy niin vahvasti esitykseen, että järjestäjien huomio tahtoo kiinnittyä välillä liikaakin yleisön reaktioihin. Läsä oleva porukka ei ole perinteistä teatteri- yleisöä ja teatterin tuominen heidän reviirilleen on ollut loistava, vaikkakin harvinainen idea. Kun esitys on ohi, tunnelma on niin vahva, että ihmisten on vaikea irrottautua siitä ja lähteä. Sali tyhjenee pikkuhiljaa ja näyttelijät saavat lämpimät kiitokset tupakkahuoneeseen, jossa he istuvat esityksen jälkeen.

Koska taiteellisen ohjelmiston budjetti oli rajallinen, otettiin monesti kaikki järjestävän tahon taiteilija-kontaktit ja heidän hyväntahtoisuutensa käyttöön sitä suunniteltaessa. Tahto monipuolisen ohjelman tarjoamiseen toiminnasta vähitellen lämpiävälle porukalle oli suurempi kuin käytettävissä oleva budjetti. Monet kiitokset kuuluvat näille hyväntahtoisille taiteilijoille, jotka mahdollistivat yhteistyöllään ensimmäiset kokeilut.

Herne&Nauris -ravintolan toiminnassa tultiin vuonna 2004 vaiheeseen, jolloin Diakonissalaitoksen palvelunkäyttäjät ja työntekijät haluttiin huomioida paremmin siellä järjestettävissä kulttuuritapahtumissa. Aloitettiin Kaikille kulttuuria, Kaiku-projekti. Tapahtumat olivat edelleen kaikille avoimia, mutta niitä kohdennettiin erityisesti edellä mainituille kävijäryhmille. Lisäksi luovuttiin tilaisuuksista, joihin oli pääsymaksu. Tapahtumatarjonnan suunnittelussa otettiin huomioon palveluissa olevien ihmisten toiveet. Myös heidän omaa aktiivisuuttaan ja tapahtumien ideoimis- ja toteuttamishalukkuuttaan haluttiin tukea. Kaiku-projektin tapahtumien yleisö- ja osallistujamäärät vaihtelivat 1–500 osallistujan välillä. Projektin hyvät kokemukset taiteen ja kulttuurin esille tuomisessa ja soveltamisessa sosiaalialalla toimivat yhtenä lähtölaukauksena myöhemmin alkavalle toiminnalle.

Taiteen ja kulttuurin merkitys tunnistetaan ja tunnustetaan osana työkulttuuria

Uusi, kodittomien naisten kanssa tehtävään työhön kohdennettu hankerahoitus saatiin vuonna 2005. Näin toimintaa voitiin laajentaa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että taiteen ammattilaisten kanssa. Myös palveluissa käytettävää kieltä haluttiin uudistaa. Naisten valmennuskeskus Walman toiminnassa puhuttiin ryhmämuotoisista studioista. Niiden tavoitteena oli palveluissa olevien naisten itsetunnon, fyysisen kunnon ja arkielämän taitojen vahvistaminen. Merkittävää oli, että yhteinen tekeminen oli hyvin kulttuurilähtöistä.

Ryhmämuotoisten valmennusstudioiden teemoina olivat muun muassa musiikki, kirjoittaminen, kädentaidot, tanssi ja valokuvaus. Suosituimpia studioita olivat Oma Ääni, Ruokamatka ja Minun Tyylini.

Naisten valmennuskeskus Walman yhteinen tekeminen oli hyvin kulttuurilähtöistä. Walma-hanke oli kaksivuotinen.

Tieto uudentyyppisestä työn tekemisen tavasta sai myös sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijat kiinnostumaan toiminnasta. Alusta lähtien työharjoitteluihin haluavia opiskelijoita oli runsaasti ja he kertoivat kokemuksistaan oppilaitoksissaan. Opiskelijat ideoivat toiminnallisia ja kulttuuripainotteisia ryhmiä ja tekivät opinnäytetöitä näihin liittyen.

Toimintaan osallistuvien ihmisten kokemukset olivat yksilöllisiä. Joku totesi toiminnan tukevan fyysistä ja psyykkistä terveyttä, ”normaaliutta” ja totesi sen tuovan yhden uuden elementin omaan elämään. Toisen kokemus oli luovan toiminnan olevan polku menneeseen ja tulevaan. Oli ihanaa löytää itsestään luovuutta, käyttämättömiä voimavaroja. Löytää uusia yhteisöjä ja verkostoja. Saada mahdollisuuksia koulutukseen ja työelämään. Monille osallistuminen taiteelliseen toimintaan oli kokemus, elämys, nautinto. Oli niitä, joilla oli lapsuudessaan ollut kulttuuripainotteisia harrastuksia, jotka nyt oli mahdollista aktivoida uudestaan. Oli myös niitä, jotka eivät koskaan olleet harrastaneet mitään, joille avautui aivan uusi maailma. Kaikilla oli kuitenkin taustallaan lyhyempi tai pidempi jakso elämää yhteiskunnan marginaalissa ja uusien mahdollisuuksien avautuminen otettiin riemukkaasti vastaan.

Myös työntekijät pohtivat taide- ja kulttuuritoiminnan merkitystä oman työnsä näkökulmasta.

- taiteilijat sosiaali- ja diakoniatyön rinnalla tuovat erilaista, uutta näkökulmaa
- taiteilijat monipuolistavat myös työntekijöiden arkea
- 2000-luvun asiakastyötä, uusia mahdollisuuksia, monipuolisuutta
- taiteilija on yksi muiden rinnalla, pitää olla halu tehdä tällaista työtä
- työntekijä näkee asiakkaan ja hänen tavoitteensa eri tavalla tämän toiminnan kautta, tämä syventää asiakastyötä

Kaikki palveluissa olevat ihmiset eivät tietenkään halunneet mukaan uuteen toimintaan. Eivätkä kaikki työntekijät lämminneet tälle ajatukselle. Myös taiteilijoissa oli niitä, jotka olivat tottuneet valloittamaan estradin, eikä heillä ollut intohimoa tehdä työtään näiden ihmisten kanssa. Mutta kylvetty siemen oli itänyt, sekä Diakonissalaitoksella että sen ulkopuolella kulttuuritoiminnasta oltiin nyt kiinnostuneita laajemminkin. Herne&Nauris ja naistyö olivat olleet hyvä pohja toiminnan aloittamiseen, mutta nyt Diakonissalaitos oli muuallakin valmis kokeilemaan samaa.

Kodittomien naisten tukipiste, 2000-luvun alkupuoli. Kansallismuseon kanssa yhteistyössä tehtävän Unelmien koti-työpajan tavoitteena on sisustaa kodittomien naisten unelmien koti. Osa porukasta sisustaa museon tuomaa tyhjää nukkekotia, osa istuu kahvikuppeineen ja antaa vinkkejä kodin sisustamiseen.

Osallistajat tietävät, millaista on olla koditon, millaisia ovat unelmat kodista, omasta tilasta, jossa voi elää niin kuin itse haluaa. Tämä heidän kotinsa on menossa Kansallismuseon Unelmien kodit -näyttelyyn, jossa esillä on sekä museon vanhoja että näitä moderneja koteja. Tämän kodin esittelyteksti kuuluu seuraavasti.

”Kodissamme asuu Helga-neiti. Unelmakodissamme rentoudutaan. Koti on olemassa omaa tilaa, yksityisyyttä ja omaa maailmaa varten. Koti syntyy kauneudesta, eläimistä, ystävistä ja rauhallisuudesta keskellä kaupunkia. Unelmakotiin kuuluvat ehdottomasti divaani ja kylpyhuone. Sinne eivät kuulu tietotekniikka ja levottomuus. Unelmakoti sijaitsee suurkaupungin sydämessä. Unelmakotia suunnitellessamme ajatus lähti liikkeelle antiikista, kullasta, ja eläimistä ja jatkoimme samaa innoittavaa polkua eteenpäin”.

Kodittomien naisten tukipiste toteutti yhteistyössä Suomen kansallismuseon kanssa Unelmien kodit -näyttelyn vuonna 2011. Kuvassa rakentuu yksi unelmien kodeista.

Hankkeet alkavat ja päättyvät. Tavoitteena on, että niissä opittu ja kehitetty hyvä jäisi elämään, toisi uusia toimintamuotoja ja -tapoja ja rikastaisi kaikkien osapuolten elämää. Vuonna 2007 naistyön hankkeet tulivat päätökseensä ja jäljelle jäävä toiminta siirtyi asunnottomien palvelualueelle. Myös Herne & Nauriin taru päättyi. Taide- ja kulttuuritoiminnan johtoryhmä ja taiteellisen koordinaattorin pesti lopetettiin. Mutta eri puolilla säätiötä oli vahvaa kiinnostusta kulttuuritoiminnan laajentamiseen ja myös työntekijöitä, jotka halusivat ottaa vastuuta siitä omalla toimialueellaan.

Kantaaalto - taide- ja kulttuuri osana työkuulttuuria Diakonissalaitoksella

Ravintola Herne&Naurissa toimintansa aloittanut Kaiku-projekti avattiin Diakonissalaitoksen pää-korttelissa Alppikadulla vuonna 2007. Tilat saatiin edellisen vuoden lopulla suljetusta hotelli Aurorasta, jota oli ryhdytty muuttamaan kodeiksi asunnottomille. Uuden Kaiku-areenan sijainti oli loistava; korttelissa asui lukuisa joukko eri palveluissa olevia ihmisiä ja paikka oli helposti saavutettava myös heille. Kaiku-areenasta tuli ihmisten keskuudessa tunnettu ja elämää kuhiseva kaupunki kaupungissa, kuten eräs vierailija korttelia kuvasi. Alppikadun korttelissa oli myös Helsingin Diakoniaopisto, jonka opiskelijoiden oli mutkatonta osallistua toimintaan. Sosiaalityön ammattilaisten joukossa työtä jatkoi kulttuurituottaja. Hän vastasi osaltaan toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta työntekijöiden ja kulttuuritoiminta-areenan kävijöiden kanssa.

Taiteellisen koordinaattorin pestissä ehti olla kolme taiteilijaa. Kun koordinaattorin pesti lopetettiin ja toiminta laajeni, sovittiin, että toiminnassa alusta alkaen mukana olleena diakonissana koordinoi talon muuta taide- ja kulttuuritoimintaa. Siitä muodostuikin osa työnkuvaani seuraaviksi vuosiksi. Erityisesti yhteistyö valtakunnallisten taidelaitosten kanssa oli keskeistä.

Ihmisen kokoinen -esityksen lehdistökuva.

Kansalaistoiminta-areena

Kansalaistoiminta-areena (KTA) asumisen ja elämisen tukena aloitti toimintansa projektina vuonna 2008. KTA toimi Alppikadun pihapiirissä, jossa silloin sijaitsi noin 200 Diakonissalaitoksen asumispaikkaa. Eri yksiköiden asukkaat osallistuivatkin aktiivisesti sen toimintaan. KTA tarjosi matalan kynnyksen toimintaympäristön, joka oli avoin kaikille ja tarjosi osallisuuden ja yhteisöllisyyden mahdollisuuksia niin toiminnan, vapaaehtoistyön kuin tapahtumienkin kautta. KaiKu-kulttuuritapahtumat järjestettiin KTA:n tiloissa osana toimintaa. Iltatapahtumia jatkettiin, mutta asukkaita ja kävijöitä osallistui toimintaan entistä enemmän myös ideoijina, kehittäjinä ja esiintyjinä. Alla olevat palautteet on koottu keväällä 2009 Alppikadun pihapiirissä toteutettuun ”Ihmisen kokoinen” -kokemusesitykseen osallistuneilta.

”Olen pysynyt poissa pahanteosta.”

”Jonkun pitää potkaista liikenteeseen.”

”Tullut sellainen olo, että pienistä asioista kannattaa pitää kiinni, että ne ovat tärkeitä.” ”Mähän olin esiintymistilanteessakin ihan rauhassa, joten pystyn hoitamaan tämänkin.” Kyseinen esitys kosketi myös katsojia:

”Kiitos erilaisesta esityksestä! Tämän me muistamme kauan, positiivinen kokemus. Tämä auttaa ymmärtämään erilaisia olosuhteita ja ihmisiä. Kullakin on oma matkansa sielunsa syövereihin.”

Kati Tervo, erityissosiaaliohjaaja, Diakonissalaitoksen entinen työntekijä

Osittain Diakonissalaitoksen omalla rahoituksella toteutettu Kansalaistoiminta-areena -projekti vakiintui osaksi Diakonissalaitoksen palveluja vuonna 2010. Areenan hankkeille saatiin myös ulkopuolista rahoitusta.

”Milloin te tulette katsomaan? Mulla on yhdessä kämpässä installaatio.” Naistyön toiminnassa käyvä nainen esittää kutsun vuonna 2008 lukuisia kertoja. Emme tiedä naisesta juuri mitään, paitsi että hän on luova ja taiteellinen omaehtoinen ihminen. Punnitsemme vaihtoehtoja. Kämpä on kuulemma kävelymatkan päässä Kalliossa ja seinät täynnä hänen maalauksiaan. Olemme myös hieman skeptisiä, voisiko se pitää paikkansa.

Yhtenä perjantai-iltapäivänä päätämme kuitenkin lähteä katsomaan maalauksia. Kaikki pitää paikkansa; on asunto, on seinät täynnä maalauksia ja esineistä koottuja installaatioita. Nainen haluaa, että ne kuvataan ennen kuin asunto menee remonttiin. Jokaisesta maalauksesta otetaan kuva ja hän kertoo töistään. Lopuksi juodaan kahvit. Kaikilla on innostunut mieli, niin naisella kuin meillä työntekijöillä.

Diakoniaopiston opiskelijoiden ruokasali Alppikadun korttelissa on sisustettu iltatilaisuutta varten teemalla vain parasta ja kauneinta tarjolla. Tilaisuus on avoin kaikille, erityisesti mukaan on kutsuttu korttelin asukkaita ja siellä palveluissa käyviä ihmisiä. Ruokailun jälkeen lavalle tulevat astumaan huippuartistit. Ne asukkaat, jotka eivät itse ole pystyneet tulemaan paikalle, haetaan. Tunnelma on hieno, yhteys on vahva, mitään merkitystä ei ole sillä kuka olet. Yksi asukkaista väsähtää ja haluaa lähteä, mutta jää kuitenkin vielä kuuntelemaan kauniin Sade-biisin. Sen jälkeen hänet autetaan kotiin. Kun bileet ovat ohi, yksi bändin taustahahmoista tulee liikuttuneena kertomaan, että hänen äidillään on samanlainen elämäntilanne kuin monella näistä vieraista. Hän on onnellinen siitä, mitä Diakonissalaitos tarjoaa palveluissaan oleville ihmisille.

Saija Karjala, palveluyksikön johtaja

Kansalaistoiminta-areenalla on alkamassa kädentaitotyöpaja, korujen valmistus. Aurora-talosta tullut miesporukka liittyy mukaan työpajaan. Eräs heistä kuuntelee, kysyy ohjeita ja alkaa visioida. Ohjaajan kysyy, onko hän kiinnostunut kädentaidoista. Ei ole, mutta hän haluaa tehdä korvakorut ja kaulakorun naisystävälleen, jota rakastaa. Röökillä käydään säännöllisin väliajoin ja taas jatketaan korujen parissa. Korut valmistuvat ajallaan.

Tunnelmaa Alppikadun upouudella Kulttuuriareenalla vuonna 2007.

Samaan aikaan toisaalla...

Sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että taiteen parissa toimivien ihmisten ja yhteisöjen yhteistyö oli pikkuhiljaa lisääntynyt Suomessa. Nyt kasvava innostus oli käsin kosketeltavaa. Tietoa ja innostusta oli Suomen laajuisesti kasvattanut se, että Suomi oli ollut vuodesta 1992 lähtien mukana Unescon, YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön kahdeksantoista jäsenmaata käsittävässä terveyttä kulttuurista verkostossa, Arts in hospital. Myös Diakonissalaitos oli mukana tässä verkostossa.

Vuonna 2007 Nykyaikaisen taiteen museo Kiasman julkaisusarjassa ilmestyi kirja Taide keskellä elämää. Se toteaa suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentuneen tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden nimiin ja esittelee taiteen ja kulttuurin uudenlaisia hyvinvoinnin rakennuspalikoita. Teos pohtii taiteen yhteisöllistä ja arkista käyttöä elämänlaadun parantajana ja esittelee onnistumisen kokemuksia yhteisöllisissä taidehankkeissa.

Kirja on ensimmäinen kokemuksiin perustuva esitys taiteen soveltavasta käytöstä Suomessa. Kirjoittajina on yhteiskuntatieteilijöitä ja taidehistorioitsijoita, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia ja taiteilijoita. Myös kaksi Diakonissalaitoksen kulttuuritoiminnan rakentajaa kertoi kokemuksistaan tässä kirjassa.

Myös taideinstituutio on muutoksessa

Diakonissalaitoksen sisällä taide- ja kulttuuritoiminnan onnistumiseen ja sen kasvuun oli vaikuttanut se, että innostuksen ja rohkeuden lisäksi sille oli perustettu rakenne, jossa kokeilla ja kasvaa. Saman suuntainen kehitys oli alkamassa Suomen Kansallisteatterissa, jonka kanssa tiemme yhtyivät näihin aikoihin. Tämän jälkeen yhteistyö näiden vanhojen, mutta rohkeasti uudistuvien instituutioiden välillä on ollut laajaa ja kaikkia osapuolia rikastuttavaa.

Murros, joka oli tapahtunut Diakonissalaitoksella, sosiaali- ja terveydenhuollon piirissä, oli tapahtumassa myös taiteen tekemisen paradigmoissa. Taiteessa murros liittyi siihen, että tekemisen fokus siirtyi taiteilijuudesta yhteisöihin. Sosiaalisen käänteen käsitettä käytettiin ensimmäisen kerran taiteen piirissä vuonna 2006 (Claire Bishop). Tuolloin Diakonissalaitoksen muutosprosessi oli jo hyvässä vauhdissa.

Suomen Kansallisteatterista tuolloin virkavapaalla oleva näyttelijä Jussi Lehtonen otti yhteyttä vuonna 2008 tehden merkittävän tarjouksen: ratikkalipun hinnalla *Shakespearen sonetteja* yksiköihimme. Pitihän sitä kokeilla, niin kiehtovalta ja oudolta ajatus kuulosti. *Rakkaus ei ole ajan narri* -esitystä esitettiin seitsemässä Diakonissalaitoksen yksikössä. Esitykset (vuosina 2006–2011 yhteensä 180 esitystä) olivat osa kiertuetta, joka vei teatteria erityyppisiin laitoksiin, asumispalveluyksiköihin, hoitoyksiköihin ja vankiloihin.

Jussin kokemuksista ilmestyi kirja *Samassa valossa* vuonna 2010. Se julkaistiin yhteistyössä Suomen Mielenterveysseuran ja Helsingin Diakonissalaitoksen kanssa. Kirja on hänen teatteritaiteen tohtorin tutkimuksensa käytännöllinen osio. Pysähdyn hetkeksi hänen kirjansa tekstiin, koska siinä on vahvasti näkyvissä suuntaviivoja siihen, miten ja mihin suuntaan kulttuurin ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen tie oli viemässä valtakunnallisestikin.

Kaipuu samaan valoon

Aluksi Jussi pohtii taustoja kiertueen idean syntymiseen. Näyteltyään nuorena näyttelijänä useita vuosia Kansallisteatterin lavalla, hän halusi pimennetyn yleisön sijasta kohdata katsojat paljaammassa valossa. Hän halusi suljetun teatterilaitoksen sijaan esiintyä toisenlaisissa yhteisöissä ja laitoksissa. Yksi hänen kysymyksistään asian suhteen oli, missä menee raja taiteen ja elämän, esityksen ja katsojan välissä.

Hoitolaitoskiertueen ideana oli, että esitystila rakennetaan kussakin laitoksessa sille sopivaan tilaan, esimerkiksi päiväsalin tai olohuoneeseen. Valaistuksena toimivat luonnonvalo ja paikan omat valaisimet. Muut tarvittavat elementit olivat esiintyjän asu, cd-nauhuri ja joku laitoksesta löytyvä tuoli. Esitys koostui kolmesta osasta, tutustumisesta yleisöön ja esityspaikan valmistamiseen, esityksestä ja loppukeskustelusta. Jokainen vaihe oli merkityksellinen esityksen kannalta. Seuraavat Jussin kokemukset ja pohdinnat ovat merkityksellisiä tulevaa kehitystä ajatellen.

Shakespearen sonetteja ke 3.12.2008 klo 14.30

Rakkaus ei ole ajan narri
esiintyjänä Jussi Lehtonen

Hän toteaa, että taiteilija on kutsuttu paikalle esiintymään ja näin ollen myös rikkomaan arjen rutiineja. Palveluissa olevat ihmiset ovat teatteriesityksessä katsojina, täysin eri roolissa kuin arjessa. Nähtävä esitys saattaa herättää monenlaisia tunteita ja muistoja, jotka voivat myös vavisuttavat käsitystä itsestä ja ympäristöstä, ehkä kipeästikin. Katsojien keskittyminen ja itsensä ilmaiseminen esityksessä ja sitä seuraavassa keskustelussa voi yllättää henkilökunnan. Koska tapahtuma on hyvin erityinen laitosten arkeen nähden, työntekijät saattavat myös pelätä sen aiheuttavan tunnepurkauksia ja hallitsematontakin käytöstä. Henkilökunnalta saattaa tulla esiintyjälle ristiriitaista viestiä siitä, että rutiinit voi rikkoa, tunteita voi herättää, mutta ei liikaa. Jussi kuitenkin sanoo luottavansa omaan ammatillisuuteensa ja yleisön ja hänen välilleen muodostuneeseen luottamuksen tilaan. Hän heittäytyy näyttelijän työhön tietäen, että joillekin katsojille tämä on ensimmäinen kontakti teatteriin.

Kun joku ulkopuolinen toimija saapuu yksikön suljettuun todellisuuteen, myös sen sosiaalinen tasapaino ja rakenne saattaa muuttua. Sisäiset jännitteet ja valtarakenteet saattavat tulla näkyviksi. Jussi sanoo teatterin karnevalistiseen luonteeseen kuuluvan siirtymän herruudesta narriuteen ja toisin päin, sekä näyttämöllä että katsomossa. Esitys ja sitä seuraava keskustelu saattavat mahdollistaan aremmallekin, palvelunkäyttäjälle tai työntekijälle, mahdollisuuden ilmaista itseään ja tulla näkyväksi. ja toisaalta, se saattaa myös vahvistaa olemassa olevaa hierarkiaa.

Kirjassa on kuvattu kokemuksia siitä, miten esitykset erityyppisissä yksiköissä toteutuivat. Samoin siitä, miten katsojat kokivat esitykset. Millainen oli vuorovaikutus taiteilijan ja katsojien välillä. Seuraavassa esimerkki Helsingin Diakonissalaitoksen Hiv-positiivisten päihteidenkäyttäjien palvelukeskuksesta.

”Tuli mieleen surullisia muistoja rakkaudesta. Ja mun lapsi. Se on kuollut. Kai sä muistat?” Mies väitti, että me tunnemme toisemme ja palasi asiaan vähän väliä. Hän kävi pörröttämässä mun tukkaa ainakin kolmesti ja sanoi, että ihan pakko, kun toi tukka on niin kiva. Puhui paljon itsestään. ”Mäkin olin esiintyjä. Sain paljon tarjouksia, mutta sitten se homma kaatu tähän kamaan. Mun piti olla mukana yhdessä elokuvassakin.” (Lehtonen, 2010, 118).

Jussin kanssa keskustellessaan erään päihdeyksikön johtaja totesi, että päihteillä on taipumus viedä vähitellen tilaa muulta elämältä. Vierailleva teatteriesitys tarjoaa mahdollisuuden palata aikaan ennen päihteiden käyttöä ja monesti myös siitä seuraavaa kodittomuutta. Esityksellä on mahdollisuus tuoda mieleen muistoja ja tunteita ajalta, jolloin asiat olivat toisin. Samoin se antaa mahdollisuuden kertoa niistä ja tulla kuulluksi. Jussin mukaan esiintyjä taas saa mahdollisuuden tarkastella työtään katsojan elämäntilanteen kautta. Näin ollen esitys sisältöineen voi tuntua todemmalta.

Kuten aiemmin jo todettiin, henkilökunnan myönteinen suhtautuminen erilaisiin tapahtumiin yksiköissä on hyvin merkityksellinen. Kirjassa lainataan ruotsalaisen vankeinhoidossa työskentelevää kulttuuri-työntekijää henkilökunnan näkökulmasta. Hän sanoo, että tapahtumien onnistuminen vankilassa riippuu sekä henkilökunnan asenteesta että johtamiskulttuurista. Merkityksellistä on myös tilaisuuden markkinointi, miten se esitellään, miten sitä tarjotaan.

Vielä toinen esimerkki ikääntyneiden yksiköstä, jossa katsomossa istunut nainen, jonka suvussa oli paljon muusikoita, oli toistellut moneen kertaan *”Jag är musik från början till slut”* (Lehtonen, 2010, 92). Hänellä lienee paljonkin kokemusta kulttuuritapahtumista ja tämä teatterivierailun hän tuntuu kokeneen hyvinkin voimakkaasti.

Terveyttä kulttuurista – ajattelussa näyttämö ja katsomo synnyttävät nyt-hetken, jossa myös jokaisen menneisyys on läsnä. Esityksen kautta katsotaan tulevaisuuteen ja molemmat ovat saavina osapuolina. Taide rikastuttaa hoitolaitoksen arkea, joka rikastuttaa näyttämötaidetta. Toiminnan lähtökohtana on katsomossa istuvien ihmisten hyvinvointi. Yleisö ei ole pimennetyssä katsomossa istuva joukko, vaan fokus on siirtynyt olennaisilta osin katsomoon. Tällä on iso vaikutus myös esiintyvään taiteilijaan.

Jussi pohtii kirjassaan myös kyseisen kiertueen kaltaisen toiminnan jatkumahdollisuuksia. Taiteilijoiden ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö oli alkuvaiheessa ja yksittäisten tekijöiden intohimon ja resurssien varassa. Rahoituksen pirstaleisuus, alan koulutuksen ja kehittämisen vähäisyys vaikuttavat voimakkaasti tähän. Hän kannustaa julkisin varoin tuettuja taidelaitoksia, esimerkiksi kaupunginteattereita, lähtemään mukaan Terveyttä kulttuurista talkoisiin. Siinä voittaisivat kaikki, taidelaitokset, teatterin tekijät ja ihmiset hoitolaitoksissa. Hänellä itsellään oli toive, että voisi esiintyä hoitolaitoksissa Suomen Kansallisteatterin näyttelijänä.

Rakkaus ei ole ajan narri -kiertueesta ja Samassa valossa -kirjasta tänään:

Jussi Lehtonen esityksessä Rakkaus ei ole ajan narri.

”Kiertueella ja erityisesti kirjassa fokus oli siinä, miten mun näyttelijyys muuttui, kun se siirtyi pimennettyjen katsomoiden edestä erilaisiin olohuoneisiin. Ryhdyin olemaan suorassa vuorovaikutuksessa katsojien kanssa. Ensimmäisillä kerroilla hämmästelín, miten koko työn merkitys alkoi muuttua. Kiertuenäyttämön perustamisen jälkeen ei enää ollut kysymys vain siitä, että viedään esityksiä eri yhteisöihin. Kysymys oli myös siitä, että tehdään esityksiä yhdessä.”

Jussi Lehtonen

Ja takaisin Diakonissalaitokselle...

Diakonissalaitoksella oli nyt innostusta, rohkeutta ja jo monia hyviä kokemuksia kulttuuritoiminnan merkityksellisyydestä sekä yksiköiden arjessa että yksittäisten palvelunkäyttäjien elämässä.

Hankehakemuksia tehtiin monille tahoille ja rahoituksia myös saatiin. Taiteilijoiden keskuudessa innostus oli levinnyt, joten yhteistyökumppaneista ei ollut pulaa. Lukuisat freelancer-taiteilijat sekä ottivat yhteyttä erityyppisten omien hankkeidensa ja ideoidensa kanssa että tulivat mukaan pyydettyinä. Ehdottomana periaatteena oli, että tehdystä työstä maksettiin sovittu palkka; säätiön taidetoiminnan haluttiin olevan vakiintunutta ja ammattimaista.

Merkityksellistä oli myös se, että yhä enemmän palveluissa olevat ihmiset innostuivat taiteen tekemisestä. Oli niitä, joiden elämään oli aiemmin joko harrastuksena tai työnä liittynyt joku taiteen laji. Ja niitä, joiden elämään tuli toiminnan myötä uusi elementti, oman luovuuden ja lahjojen löytäminen. Taidepainotteisia ryhmiä ja työpajoja oli äärestä laitaan. Bänditoimintaa, kuvataiteita, räppiä, graffiteja, maalausta, tanssia, teatteria, kuorolaulua... Sekä toimintaa ohjaavat taiteilijat että eri palvelualueilla toimivat työntekijät kannustivat ihmisiä toimimaan, loivat heihin uskoa omiin kykyihinsä ja mahdollistivat tilojen järjestämisen muodossa toiminnan. Myös yksiköiden arjessa taiteilijoiden toteuttamat hankkeet toivotettiin tervetulleiksi. Kokemus oli, että ne vähentävät laitosmaisuuksia ja rikkovat raja-aitoja asukkaiden ja työntekijöiden välillä. Yksi pitkäkestoinen hanke, *Tanssi tuo säröjä hoitokodin arkeen*, toteutettiin tehostettua palveluasumista tarjoavassa Sanervakodissa vuosina 2008–2009.

Aurora-Sali, 2010-luvun loppupuoli. Vietetään D-daytä, diakoniatyöntekijöiden juhlapäivää. Musiikista vastaa bändi nimeltä Sarana, korvaushoidossa olevien muusikoiden bändi. Alun jännityksen jälkeen vauhti kiihtyy sekä musikoilla että yleisöllä, bändi kysyy, halutaanko musiikkia lisää ja yleisö vastaa kyllä. Yksi vieras yleisön joukosta kiteyttää tilanteen ”Ja itse Aurora Karamzin, yksi diakonian suurista vaikuttajista, katsoo seinältä hyväntahtoisesti, kun soittajat vetävät rockia täysin rinnoin”.

Alppikadun kortteli, kesä 2015. Diakonissalaitos on perustanut maahan tulleille turvapaikan hakijoille yksiköitä, joissa he voivat asua ennen kuin siirtyvät eteenpäin matkallaan. Koska ihmiset ovat uusissa, vieraissa olosuhteissa ja aikaa on, heille pyritään tarjoamaan mielekästä tekemistä. Samaan aikaan Amerikassa asuva kuvataiteilija, joka viettää kesää Suomessa, on ottanut yhteyttä ja kysynyt mahdollisuutta työskennellä jonkun porukan kanssa. Niinpä Alppikadun yksikössä asuville turvapaikanhakijoille tarjotaan mahdollisuutta osallistua maalaustyöpajoihin. Innostunutta väkeä löytyy ja löytyy myös yhteinen tekemisen tapa eri kielistä riippumatta. Värikkäitä, vaikuttavia teoksia syntyy, ne kertovat riemukkaita ja haikeita tarinoita kotiseuduista, jotka nyt ovat vain muistoja ja unelmien kohteita.

Muusikko Ismo Alangon konsertti Diakonissalaitoksen sydämessä, vanhassa kirkossa. Kirkko halutaan järjestää konserttisaliksi taiteilijan kanssa sovituksi. Piano, hänen instrumenttinsa, peräseinälle ja katsomo puolikaareen sen ympärille. Helppo tehtävä yhdessä tehtäväksi siihen saakka, kun tulee tieto, että pianoa ei saa siirtää. Koko odotettu ja laajasti markkinoitu konsertti on vaarassa, kunnes pieni anarkian aalto pyyhkäisee järjestäjien yli, piano siirretään ja järjestelyt jatkuvat. Illalla täpötäyden kirkon hienossa tunnelmassa yksi Kansalaistoiminnan kävijöistä toteaa onnellisena ”Kylä tuli kirkkoon”. Rohkeaa diakoniaa tämäkin?

Aavisteltu ja odotettu tieto muuttui todeksi, kun tiedote syksyllä 2010 ilmoitti, että Kansallisteatteri avaa Kiertuenäyttämön. Teatterin tiedotteessa todettiin, että taide ja kulttuuri kuuluvat kaikkien elämään ja sillä voi lisätä terveyttä, hyvinvointia ja elämänlaatua. Koska yhä suurempi osa väestöstä elää erilaisissa laitoksissa, Kansallisteatteri haluaa viedä taidetta yleisölle, joiden on vaikeaa tai mahdotonta päästä teatteriin. Esitysten valmistamisessa tehdään yhteistyötä ja kenttätutkimusta eri toimijoiden kesken. Tämä mahdollistaa reagoimisen ajankohtaisiin asioihin. Näin ollen Kiertuenäyttämö voi toimia omalta osaltaan yhteiskunnallisena ilmapuntarina ja näin saadaan myös marginaaliryhmien ääni kuuluviin. Käytännössä tämä tarkoitti esitysten valmistamista yhdessä erilaisten yhteisöjen kanssa.

Kiertuenäyttämö aloitti toimintansa samana syksynä ja yhteistyö Diakonissalaitoksen kanssa on ollut sujuvaa ja jatkuvaa alusta lähtien. Lukuisat yhteisömmme ovat saaneet sekä vaikuttaa mielipiteillään esitysten syntyyn, että olla yleisönä esityksissä, jotka ovat rakentuneet milloin mihinkin keittiöön, käytävään tai olohuoneeseen. Esityksistä on keskusteltu niiden päättyessä ja ne ovat eläneet puheissa vielä pitkään jälkeenkäinkin päin. Ne ovat puhkaisseet ikkunoita ulos arjesta ja antaneet tunteille ja tarinoille uutta voimaa. Ne ovat osaltaan näyttäneet taiteen voiman arjen keskellä. Hienoja esityksiä on ollut lukuisia, yksi niistä oli Helmi, yksi äiti muiden joukossa. Sen teemat koskettelevat päihteitä käyttäviä äitejä.

Helmi, yksi äiti muiden joukossa

Esityksen teko alkoi materiaalin keruulla. Osa työryhmästä lähti tapaamaan naisia eri päihdeyksiköihin. Keskustelut ja heidän kokemuksensa vaikuttivat vahvasti esityksen sisältöön. Esitys siis lähti ihmisistä ja palasi ihmisille, kun sitä esitettiin päihdeyksiköissä, ensi- ja turvakodeissa ja kylätaloissa.

*Outi Vuoriranta, näyttelijä,
Diakonissalaitoksen entinen yhteisötaiteilija*

Esitys on päättynyt ja jäämme juttelemaan ihmisten kanssa. Eräs katsojista kertoo, että esitys toi mieleen hänen oman lapsuutensa. Hän muistaa kaivanneensa äitinsä syliin ja pyytäneensä pääsyä sinne. Mutta koskaan sitä ei tapahtunut ja se oli vaikeaa. Esitys nosti hänen mieleensä muistoja, ajatuksia ja tunteita näistä kokemuksista. Hetki on herkkä ja nostaa kyynleet sekä kertojan että kuulijoiden silmiin.

Diakonissalaitoksen erään päihdeyksikön Helmi-esityksen palautteissa sanottiinkin, että esitys on realistinen, raadollinen ja lohdullinen. Se tekee näkyväksi asioita, joita ei sanota ääneen. Se on avain kiellettyihin ja kadoksissa olleisiin tunteisiin.

Helmi-hanke on yksi esimerkki siitä, miten taidelaitos alkaa tehdä taidetta yhdessä sote-puolen toimijoiden kanssa. Sen kohdalla yhdessä tekeminen oli lähinnä aineiston keruuta ja keskustelua. Neuvostoliitto – tarina uskosta –hankkeessa tähän toimintamalliin liitettiin muistelutyöpajat. Vapauden kauhussa entiset vangit olivat Kiasman näyttämöllä esiintyjinä ammattilaisten kanssa, samoin kuin pakolaistaustaiset henkilöt Toisessa kodissa ja Undocumented Lovessa. Diakonissalaitos oli mukana kaikissa näissä projekteissa. Vaikka itse esityksissä ei asiakkaita esiintynytkään, kaikissa oli tehty yhteistä kenttätöitä ja työpajatoimintaa. Viimeinen sellainen hanke, jossa asiakas myös esiintyi, oli Kansallisteatterin ja Yleisradion Tuokiokuvia neljän seinän sisältä –ääniteossarja koronavuosilta.

Eettisiä haasteita tulee paljon ja eri muodoissa silloin kun tehdään julkiseksi muuttuvaa taideteosta yhdessä haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden kanssa. Tämä on ollut alusta alkaen tiedossa ja johtanut yhteistyöhön Diakonissalaitoksen eettisen toimikunnan kanssa. Siitä on opittu paljon ja oppiminen jatkuu...

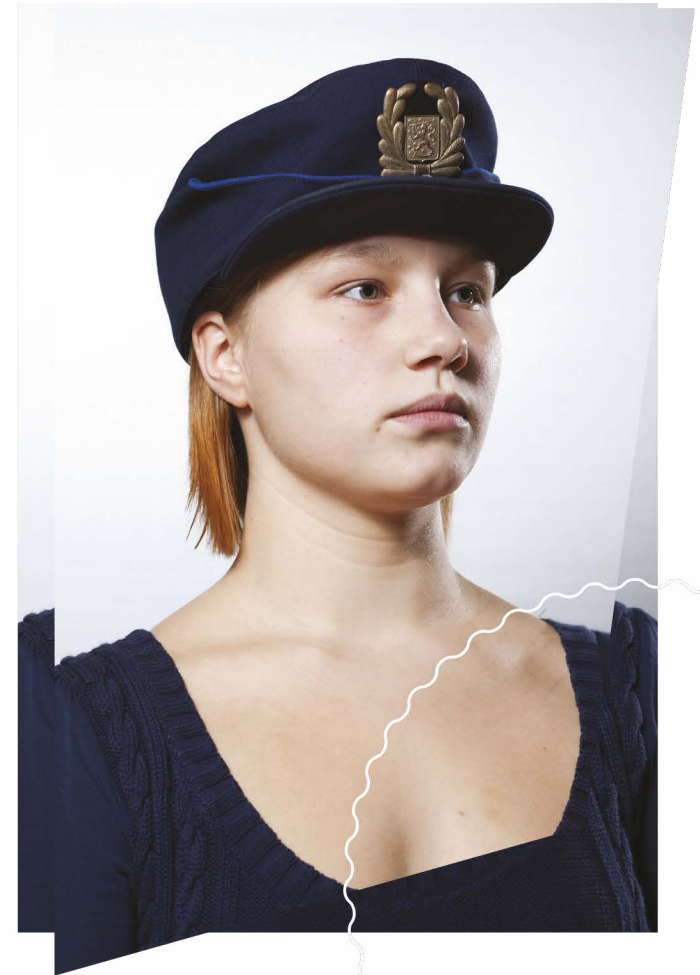
Jussi Lehtonen, Kansallisteatterin Yhteisöt ja osallisuus -osaston päällikkö

Vuosien mittaan hyvää yhteistyötä on tehty lukuisten taidelaitosten, yhteisöjen ja oppilaitosten kanssa. Näihin lukeutuvat muun muassa Ylioppilasteatteri, Todellisuuden tutkimuskeskus, Suomen kansallis-museo, Taideyliopiston Sibelius-Akatemia, Pop & Jazz Konservatorio. Oppilaitosyhteistyössä vahvimmin kumppanina on ollut Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu ja siellä kehitetyt yleisökontaktikurssit, jotka suuntautuivat juuri sosiaali- ja terveydenhuollon kentille, sekä vankiloihin.

Diakonissalaitos oli teatterikorkeakoulun yhtenä yhteistyökumppanina neljällä vuosina 2010–2019 järjestetyllä yleisökontaktikurssilla.

Kurssin ideana oli tarjota maisterivaiheen näyttelijä- ja dramaturgi opiskelijoille kokemus hoitolaitoksissa esiintymisestä. Hoitolaitosten näkökulmasta tämä oli loistava tilaisuus olla mukana uudessa taiteellisessa toiminnassa, joka hyödyttäisi ja tuottaisi iloa suoraan palveluissa oleville ihmisille ja työntekijöille. Opiskelijoiden näkökulmasta tutustuminen erilaisiin paikkoihin ja ihmisiin laajentaisi heidän ammatillista kenttäänsä, tulevia työllistymismahdollisuuksia ja mahdollisesti myös maailmankuvaansa. Tälle nuorelle taiteilijapolvelle sosiaali- ja terveydenhuollon kentälle suunnattu taide voisi olla osa teatterityötä.

NAISEN PAIKKA

”Ukkona olo on niin mahottoman suoraviivasta, siinä ei ole mitään vaihteluita.”

Naisen paikka on esitys sukupuolirooleista ja identiteetistä. Se pohtii niitä odotuksia ja toiveita joita meillä on naisina, miehinä ja ihmisinä suhteessa toisiin – ja omaan itseemme. Poliisi, noita vai prinsessa, mies vai nainen... Pitäkö valita vain yksi vai onko ihmisellä oikeus olla monenlainen?

Esiintyjä: Lotta Vaattovaara

Dramaturgi: Vappu Kuuluvainen

Tekstit teoksista: Rosa Liksom – Bama Lama, Vilja-Tuulia Huotarinen – Naisen paikka

Esityksen kesto noin 25 minuuttia.

Naisen paikka – esitys on syntynyt näyttelijä- ja dramaturgiopiskelijoiden yhteistyönä Teatterikorkeakoulun yleisökontaktikurssilla. Kurssin tarkoituksena on viedä teatteriesityksiä keskelle terveydenhuollon ja sosiaalityön yksiköiden sekä vankiloiden arkea. Samalla tutustutaan ”Terveyttä kulttuurista” – ajatteluun ja pyritään laajentamaan valmistuvien teatteritaiteilijoiden ammattikuvaa.

Lotta Vaattovaara (s.1989) on neljännen vuosikurssin näyttelijäopiskelija.

Vappu Kuuluvainen (s.1981) on neljännen vuosikurssin dramaturgiopiskelija.

Yleisökontaktikurssin esityskiertueen vastuopettajana toimii näyttelijä Jussi Lehtonen
0503658649 (jussi.lehtonen@welho.com).

Kurssin aikana opiskelijat jalkautuivat hoitolaitoksiin ja vankiloihin kohtaamaan ihmisiä ja tutustumaan heidän arkeensa. Näiden kohtaamisten pohjalta syntyivät esitykset, jotka he sitten palasivat esittämään kohtaamilleen ihmisille.

Myöhemmin konsepti alkoi kehittyä samaan tapaan kuin Kiertuenäyttämän toiminta. Fokus siirtyi taiteilijuudesta yhteisöihin ja yhdessä tekeminen nousi vahvasti yksiköissä esiintymisen rinnalle. Kurssin sisällä ryhdyttiin kenttätöön sijasta puhumaan työpajavaiheesta. Opiskelijat suunnittelivat useamman päivän työpajakokonaisuuksia ja samalla keräsivät materiaalia tulevien esitysten käsikirjoituksiin.

Ensimmäinen yleisökontaktikurssin ensi-ilta oli Kansallisteatterissa, jonka jälkeen neljän monologin kokonaisuus esitettiin Diakonissalaitoksen henkilöstöravintolassa. Yleisönä oli Kansalaistoiminta-areenan kävijöitä, yksiköiden asukkaita ja henkilökuntaa sekä muita paikalle tulleita katsojia. Väkeä oli paljon ja tunnelma oli innoittunut. Viimeisenä neljästä esityksestä oli esitys nimeltään *Naisen paikka*.

Näyttelijä astuu lavalle ja silmäilee yleisöä. Hänellä on päässään poliisin lipallinen hattu. Hän lähtee kävelemään yleisön joukkoon ja ojentaa hatun yhdelle katsojista. Tämä katsoo hämmästyneenä nuorta näyttelijää, ottaa hatun ja laskee sen polvilleen. Esityskimaran jälkeen yleisö puhkeaa raikuviin aplodeihin, huutoihin ja vihellyksiin. Mies, joka on pitänyt poliisin hattua polvillaan, kertoo silmät loistaen nauttineensa illasta. ”Tykkäsin, tykkäsin valtavasti, en ole koskaan elämässäni käynyt teatterissa”. Tällaiset hetket kertovat taide- ja kulttuuritoimijoiden ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden uudentyypin yhteistyön merkityksellisyydestä.

Vahvan yhteisöllisen toiminnan myötä, sen tueksi ja kehittämiseksi Diakonissalaitos oli aloittanut Diakonia- ammattikorkeakoulun kanssa uudentyypin henkilöstön valmennusprosessin vuonna 2009. Palaan tähän kokonaisuuteen myöhemmin. Tämän kehityksen seurauksena oli haettu ja saatu rahoitusta hankkeelle, joka lähti liikkeelle vuonna 2010 Kontulan kaupunginosassa Roottori-nimisenä. Tässä hankkeessa yhdistyivät vahvasti taide- ja kulttuuri sekä yhteisövalmennus-prosessit. Molemmat elementit tukivat yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävää yhteisöllisen toiminnan ideaa. Kun Roottorin rahoituskausi loppui, hankkeesta muotoutui uusi toiminta aivan Kontulan ytimeen, metroasemalle. Kontulan D-aseman idea oli monella tavalla vallankumouksellinen ja siellä myös kulttuuritoiminta sai uutta tuulta siipiensä alle.

Diakonissalaitoksen kulttuuri- ja kansalais-toiminnan pitkän linjan toteuttaja Saija Karjala (os. Roininen) Kontulan D-aseman edessä vuonna 2014.

Taide- ja kulttuuritoiminta kasvaa ja uudistuu

Vuosina 2013–2016 toteutettiin kaksivuotiset kulttuurihankkeet Made in HDL ja sen jatkohanke Made in HDL 2.0. Ensimmäisen hankkeen tavoitteena oli mahdollistaa kulttuuri ja sen tekeminen heille, joiden elämässä se ei ole itsestäänselvyys. Toiminta toteutettiin Diakonissalaitoksen yksiköissä ja toimitiloissa. Se sisälsi laajan kirjon eri taiteen lajeja, musiikin, kuva- ja teatteritaiteen, tanssin, kirjallisuuden, elokuvan, valokuvauksen, ruokakulttuurin sekä kädentaidot. Myös liikunta, ulkoilu ja retkeily olivat osa hanketta. Ensimmäinen hankekausi oli suunnattu ensisijaisesti Diakonissalaitoksen päihde- ja mielenterveystyössä oleville ihmisille, mutta se oli avoin myös henkilökunnalle, alueen asukkaille ja vapaaehtoisille. Hankkeen aikana korvaushoidon piirissä syntyi kaksi asiakasbändiä, Sarana ja Gandhi.

Made in HDL 2.0 -hankkeessa toiminta laajeni Helsingissä Mäkelänkadun päihdepalveluyksikköön, D-asemille Kontulaan, Kannelmäkeen sekä Sörnäisiin. Alppikadulla hanke tavoitti laajasti myös asumispalveluiden asukkaita. Espoossa Made in HDL 2.0 toimi Espoonlahden päihde- palveluyksikössä, Kuninkaankallion asumisyksikössä ja Lakiston turvapaikanhakijoiden vastaanottoyksikössä.

Made in HDL 2.0 rooli oli merkittävä, myös silloin kun kun palvelunkäyttäjät joutuivat luopumaan tutusta Munkkisaaren toimipisteestä ja siirtymään uusiin pisteisiin ympäri kaupunkia. Kulttuuri-toiminta tuki uusien yhteisöjen syntymistä ja toimintojen alkamista uusissa tiloissa. Se antoi yhteisöjen jäsenille mahdollisuuden taiteilijoiden ohjauksessa tuunata tiloja mieleisikseen. Hankkeen laajeneminen useisiin yhteisöihin tiivisti palvelunkäyttäjien ja työntekijöiden yhteis-työtä yli palvelualue- ja yksikkörajojen.

Toiminnan tässä vaiheessa toteutui ajatus taiteen metaforisesta suojasta – kun joudutaan luopumaan tutusta ja turvallisesta, taide tuo lohtua ja tulevaisuuden toivoa.

Made in HDL 2.0 alkaessa vuonna 2015 nähtiin, missä vaiheessa säätiön taide- ja kulttuuri-toiminta oli menossa. Hankkeelle perustettiin projektiryhmä, jossa oli edustus mukana olevilta palvelualueilta. Ryhmän kunnianhimoisena tavoitteena oli luoda yksiköihin pysyviä taide- ja kulttuuritoiminnan rakenteita, uudenlainen asumisen ja hoidon kulttuuri. Päätettiin että yksiköihin nimitään kulttuurivastaavat, joilla on työparinaan joku palveluissa oleva henkilö. Diakonissalaitokselle päätettiin myös nimetä temaattiset kulttuurivastaavat.

Sovittiin, että yhteistyötä jatketaan taiteilijoiden ja taidelaitosten kanssa, mukaan pyritään ottamaan myös talon vapaaehtoisia ja Diakoniaopiston sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Todettiin, että luodut innovaatiot ovat myös kuntoutuksellisia elementtejä ja ne ovat etuna Diakonissalaitoksen laadukkaassa toiminnassa myös uusia palvelusopimuksia kaupunkien kanssa tehtäessä. Todettiin, että taide on sivistyksellinen perusoikeus. Se tasoittaa ihmisten välisiä kuiluja ja ennakkoluuloja. Taiteen antama inspiraatio leviää elämän eri alueille. Tämän hankkeen päättyessä päättyi myös projektiryhmän toiminta, mutta jokainen kokemus vahvisti toimintaa ja osaamista kaikkien osallistujien keskuudessa.

Made in HDL 2.0

-loppubileet

ke 23.11.2016 klo 15.00

Opiskelijaravintola Alppicassa, Alppikatu 2.

Esiintymässä mm.:

Sarana, Gandhi, Räppääjät Risto ja Bobby, Kivenlahden grupo sekä Dolce-tanssir ryhmä

sekä D-Asemien lyhytleffan ensi-ilta:

Kannattaa tulla! **TERVETULOA!**

Opiskelijaravintola Alppica
HELSINGIN DIAKONISSALAITOS,
ALPPIKATU 2, (SISÄPIHA), 00530 Helsinki
puh. 050-578 1252 / 050-502 7597
www.hdl.fi

Kulttuuritoiminta pirstoutuu

Alppikadun korttelissa yhteisöllisen toiminnan keskuksena sijainneen Kansalaistoiminta-areenan toiminta loppui vuonna 2020, kun Kallion kaupunginosaan, lähelle Diakonissalaitoksen korttelia päätettiin perustaa D-asema Kallio. Kontulan jälkeen perustetut D-asetat Kalliossa ja Kannelmäessä olivat solahtaneen hyvin mukaan kaupunginosien yhteisölliseen toimintaan ja näin ajateltiin Kalliossakin tapahtuvan. Myös ne korttelin asukkaat, jotka olivat olleet KTA:n kävijöitä toivotettiin tervetulleiksi uuteen toimintapisteeseen.

Kulttuurituottaja jatkoi työtään Kalliossa, mutta hänen lähdettyään ei uutta tuottajaa enää palkattu. Taiteellista toimintaa jatkoi yhteisötaiteilija. Yhteistyö freelancer-taiteilijoiden ja taidelaitosten kanssa jatkui työntekijävetoisesti.

D-asema KTA järjesti Asunnottomien yön tapahtumia useana vuonna Alppikadun korttelissa, toimipaikkansa pihassa ja myös muualla korttelissa.

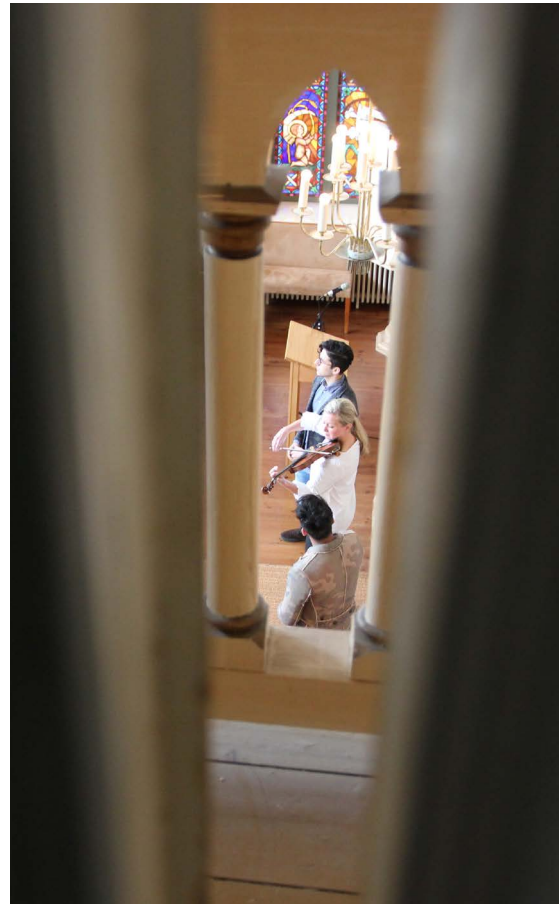
Taide- ja kulttuuritoiminnan ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö oli innoittanut molempia osapuolia laajasti ympäri Suomea. Myös eri instituutioiden tarjoamia hankerahoituksia haettiin innokkaasti. Koska hakijoita oli paljon ja Diakonissalaitos oli ensimmäisten tulokkaiden joukossa saanut rahoituksia hyvin, niiden saaminen vaikeutui. Toisaalta D-asettien rahoitushakemuksiin oli sisäänkirjoitettu kulttuuritoiminta, joten niissä asia olivat hyvällä mallilla. Säätiön muissa yksiköissä toiminta muuttui epäsäännöllisemmäksi, toki yksiköillä oli omaa toimintarahaa, jota vaihtelevasti käytettiin taide- ja kulttuuritoimintaan. Joidenkin yksiköiden toimintakulttuurissa se oli vahvasti läsnä ja siihen panostettiin, toisista se oli yksiköille ilmaisen tarjonnan ja koordinaation myötä häviämässä. Koska kulttuuritoimintaa kannattelevaa rakennetta ei ollut, toiminta oli hyvin henkilösidonnaista. Jossakin nähtiin sen arvo yhteisölle ja toisissa taas toiminta suuntautui muualle.

Yksi asiaan vaikuttava tekijä oli myös se, että Diakonissalaitos alkoi kasvaa ja sen toiminta muuttui koko Suomen laajuiseksi. Näin ollen ei ollut enää mahdollista, että jostain pisteestä koordinoitaisiin taide- ja kulttuuritoimintaa kokonaisuutena. Tähänkin saakka konserniin kuulunut, kehitysvammatyötä tekevä Rinnekoti (Rinnekodit Oy vuodesta 2023), oli ollut vain satunnaisesti tässä säätiön sisällä koordinoitussa yhteistyössä mukana. Samoin vuodesta 2008 pikkuhiljaa kasvanut nuorten palvelut Vamos oli hyvin itsenäinen toimija.

Uusi innovaatio syntyi vuonna 2019, jolloin perustettiin uusi toimiala, Kulttuuri- ja diakonia. Ajatuksena oli, että se osaltaan toimisi kulttuurin tuottajana kolmen hengen tiimin voimin. Lanseerattiin myös vahvemmin ajatus, että Diakonissalaitoksen vanha kaunis kirkko, talon sydän, olisi yksi kulttuuritoiminnan keskiö.

Slouganiksi tuli *Kirkko on myös kulttuuria*. Kyseisen vuoden kevätkausi oli ensimmäinen toimintakausi. Ohjelmisto oli pienimuotoinen mutta monipuolinen. Tavoitteena oli, että sekä laitoksen oma väki että ympäröivän Kallion asukkaat kiinnostuisivat toiminnasta. Tarjontaa oli flamencolaulusta Hiljaiseen rukouslauluun, Asunnottomien yön tapahtumasta Itkuvirsiin ilmastonmuutoksen puolesta. Tiedettiin, että tapahtumia kulttuurin saralla oli kaupungissa paljon ja jalansijan saaminen ottaisi aikansa. Sitä ei tässä vaiheessa vielä tiedetty, että keväällä 2020 koronapandemia tulisi katkaisemaan tämän kehityksen.

Maailmanlaajuinen pandemia hiljensi kaiken, niin yhteisöt kuin taide- ja kulttuuritoiminnan. Muusta toiminnasta kirkon suhteen luovuttiin suosiolla, vain *Aurora Karamzinin monet kengät* – tanssitaide-työstä oli tehty sopimus taiteilijan kanssa. Ensi-illan piti olla kyseisen vuoden keväällä laitoksessa vihittyjen diakonissojen, sisarten, vuosittaisessa Yhteyspäivässä. Sekä tapahtuma että esitys jouduttiin perumaan ja siirtämään useita kertoja. Ensi-ilta oli viimein syksyllä 2021 ja vaikka korona voimistui aalloittain, esityksiä pystyttiin sen jälkeen aina silloin tällöin järjestämään. Vuonna 2022 Valtakunnallisten Kirkon Diakonian päivien erilaisista teemakanavista koostuneen ohjelman yhtenä kanavana oli kyseinen esitys. Ihmiset olivat edelleen hyvin varuillaan taudin leviämisen suhteen, mutta päivien kaksi esitystä täyttyi heti kun ilmoittautuminen niihin alkoi.

Duo Ali Saad & Sanna Salmenkallio esittivät kirkossa loppusyksystä 2018 arabialaista & suomalaista musiikkia ja runoutta. Kuva on otettu saman vuoden keväällä Diakonissalaitoksesta valmistuneille diakonissoille järjestetyillä Yhteyspäivillä. Kuva Jaana af Hällström.

”Kävelin kirkon takana olevalla käytävällä juuri esityksen päättyessä. Seinien läpi kuului voimistuva taputus – ehkä jopa huutoja ‘hurraa’. Tästä täytyy saada valokuva, ajattelin, ja kiirehdin urkuparvelle: ehdin juuri nappaamaan yhden kuvan tanssitaiteilijan ottaessa vastaan hurmioituneen yleisön suosionosoituksia”. Kuva Jaana af Hällström.

Koronapandemian vellottua useampia vuosia ei kirkon säännöllistä kulttuuritoimintaa enää lähdetty jatkamaan ja Kulttuuri ja diakonia –yksikkö loppui vuonna 2023.

Jatkuvuutta ja uusia alkuja

Mitä Diakonissalaitoksen taide- kulttuuritoiminnalle kuuluu tänään. Hyvä ilmaisu lienee vaihtelevaa. Jossain päin säätiötä se on juurtunut osaksi toimintakulttuuria, jossain se elää hentojen ulkopuolelta tulevien impulssien varassa. Toiminnan vahva tekijä ja siitä yhteisöihinsä iloa ja voimaa ammentava toimija on muun muassa D-asema rypäs. D-asemia on tällä hetkellä neljä, kolme Helsingissä ja yksi Oulussa. Ne ovat monipuolisia kansalaistoiminnan keskuksia kaikkiaan. Myös uusi hankehakemus Kansallisteatterin Yhteisöt ja osallisuus –osaston kanssa on lähtenyt kahteen eri osoitteeseen ja tämä hyvä yhteistyö jatkuu muillakin saroilla. Talossa on loppuvuodesta 2023 aloittanut Kulttuuri ja taide –teemaryhmä, jonka tarkoituksena on muun muassa koota tietoa eri puolilla taloa tapahtuvasta kulttuuritoiminnasta.

Tämä katsaus Diakonissalaitoksen 2000-luvun taide- ja kulttuuritoimintaan kertoo monin ja monien ihmisten sanoin, miksi toiminta on niin merkityksellistä. Lukuisten onnistumisien, harhailujen, ihmettelyjen ja epäilyjen tiellä on kuitenkin oltu oikeilla jäljillä. Se on vaatinut jokaisen rohkeaa panosta, aina organisaatiosta työntekijöiden ja palvelunkäyttäjien kautta taiteilijoihin ja taidelaitoksiin.

Pieni kirkko on muuntunut Auroran tarinan kehykseksi. Tanssija kertoo hänen tarinaansa liikkeen, musiikin ja sanojen voimin. Hän on sekä yksityishenkilö, aviopuoliso, äiti, kosmopoliitti että meidän tuntemamme hyväntekijä, Diakonissalaitoksen perusta. Katsojat ovat enimmäkseen diakonian ammattilaisia ympäri Suomen ja heille Aurora on tuttu henkilö. Paikalla olijat elävät tässä hetkessä Auroran tarinaa, milloin hymyillen, milloin kyynelehtien. Esityksen päättyttyä suosionosoitukset ovat valtavat ja taiteilija saa ansaitsemansa kiitoksen. Vaikka tie valmiiseen esitykseen on ollut vaikea, se näyttää kulttuurin voiman ihmisten saavuttamisessa ja koskettamisessa.

Samaan aikaan toisaalla

Vuonna 2018 opetus- ja kulttuuriministeriön ylijohtaja Riitta Kaivosoja kiitti Diakonissalaitosta pitkäjänteisestä työstä taide- ja kulttuuritoiminnan ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön kehittämisessä. Diakonissalaitoksen hanke Art@HDL, joka jatkoi hienojen MADE IN HDL – hankkeiden viitoittamalla tiellä, oli ollut yksi Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeista vuosina 2017–2018. Samassa tilaisuudessa julkistettiin suositukset taide- ja kulttuuritoiminnan saatavuutta ja saavutettavuutta koskien sosiaali- ja terveydenhuollossa.

WHO:n vuonna 2019 ilmestynyt raportti What is the role of the arts in improving health and well-being, taiteen ja kulttuurin hyvinvointi vaikutuksista, kartoittaa 900 tutkimusjulkaisua ja 3000 yksittäistä tutkimusta tähän aihepiiriin liittyen. Raportti sisältää myös suosituksia Euroopan alueen jäsenmaille.

Niiltä osin kuin vahvaa näyttöä on, jäsenmaita kehoitetaan tukemaan taideinterventioiden käyttöönottoa. Esimerkiksi mielenterveyttä tukevien yhteisöllisten taideohjelmien järjestämistä, taiteen tarjoamista muistihäiriöistä kärsiville ihmisille ja musiikin käyttöä sairaaloissa ennen leikkausta.

- Jäsenmaita kehoitetaan jakamaan keskenään tietoa hyvistä käytännöistä ja toiminta malleista ja panostamaan tutkimukseen.
- Jäsenmaita kannustetaan tunnustamaan taiteisiin osallistumisen lisäarvo ja merkitys terveydelle ja hyvinvoinnille.
- Jäsenmaita kehoitetaan lisäämään osallistumisen hyödyistä ja varmistamaan kulttuuripalveluiden saatavuus kaikille, vähemmistöryhmät erityisesti huomioon ottaen.
- Taide- ja kulttuuriorganisaatioita rohkaistaan sisällyttämään terveys- ja hyvinvointi näkökulmia osaksi strategiaansa ja työtänsä.
- Jäsenmaita suositetaan vahvistamaan kulttuuri-, sosiaali- ja terveysalojen yhteistyörakenteita ja mekanismeja. Esimerkiksi poikkisektorillisia ohjelmia, joita rahoitetaan yhdessä.

Raportti suosittelee myös ottamaan käyttöön sotesektorin lähetekäytäntöjä. Suomessa voitaisiin kehittää kulttuuriresepti- ja kulttuurilähetekäytäntöjä. Koulutusta koskeva suositus esittää taiteiden ja humanististen tieteiden sisällyttämistä terveydenhuollon ammattilaisten koulutukseen. Raportin mukaan näin parannettaisiin henkilöstön kliinisiä- ja vuorovaikutuksellisia taitoja.

Viimeisen puheenvuoron taide- ja kulttuuritoimintaan liittyen saa yksi Diakonissalaitoksen asukas, joka kertoi eläneensä suurimman osan elämästään erilaisissa laitoksissa. Hänen mukaansa teatteri on tärkeää, koska

”se antaa ymmärrystä olevasta. Se myös osoittaa olemassa olevasta tarpeettoman. Teatterin ja taiteen merkityksen hän sanoo hioutuneen kirkkaaksi oman elämänpolun myötä. Se auttaa tarkastelemaan ja ymmärtämään elämää, auttaa jaksamaan.”

Kansallisteatterin Kiertue-näyttämöllä opetusharjoittelua suorittaneen Anna Taposen ohjauksessa syntyi keväällä 2021 teoskokonaisuus, jonka yksi osa oli pienoishäytelmä Sus siunatkoon. Ryhmätyöskentelyssä yhdessä Diakonissalaitoksen asiakkaiden kanssa syntyi tarina, jossa Susi löytää tiensä kaupunkiin. Näytelmää esitettiin kirkossa koronarajoitusten puitteissa kesäkuussa 2021. Teoskokonaisuuden muut osat olivat video, kollaasi valokuvista sekä yhdistelmä maalausta ja monologia, runoja ja valokuvia.

CABLE

CABLE - Kaapeli-yhteisövalmennus, yhteisöllisen oppimisen prosessi 2008

Yhteisölliset työmenetelmä -raportissa yhteisövalmentaja, VTM Jouni Kylmälä avaa CABLE/Kaapeli-prosessia seuraavasti:

CABLE, Community Action Based Learning for Empowerment, on yhteistoiminnalliseen ja kokemukselliseen oppimiseen perustuva sosiaalisen työn kehittämisen lähestymistapa. Sen juuret ovat 1990-luvun hollantilaisessa ja brittiläisessä yhdyskuntatyössä. Kyseisen vuosikymmenen loppupuolella alkoi sen rantautuminen Suomeen, aluksi diakoniaan ja sen koulutukseen.

CABLE – prosessi alkaa omakohtaisista kokemuksista, arvoista, asenteista, kyvyistä ja osaamisesta. Kuka minä olen, mistä minä tulen, kuinka näillä elämäkokemuksillani liityn toisiin ja yhteiskuntani historiaan. Näiden valmennuksessa läpikäytyjen arvo-, voimavara- ja sukupolvityöskentelyjen jälkeen lähdetään ulos havainnoimaan ympäröivää yhteiskuntaa, kokemaan sosiaalista todellisuutta. Tämän jälkeen seuraa uuden-laisen toiminnan suunnittelu ja kehittäminen. Tämä puolestaan tuottaa uusia kokemuksia ja muutoksia entisissä toimintatavoissa. Tavoitteena on, että prosessi jatkuu aina uusiin kierroksiin. Tätä oppimisen ja työn kehittämisen mallia sovelletaan esimerkiksi sosiaali- ja diakoniatyön yhteisöissä sekä työntekijöiden osaamisen, että palvelunkäyttäjien omatoimisuuden ja itsenäisyyden vahvistamiseen. Valmennusprosessissa asiakkaan, ammattilaisen ja kansalaisen kokemusmaailmat ovat vuoropuhelussa, yhdistyvät ja vaihtuvat. Diakonissalaitoksella yhteisövalmennus nähtiin mahdollisuutena kehittää sen yhteisöjä asiakaslähtöisempään ja osallistuvampaan suuntaan. Uuden palvelukulttuurin ajateltiin voimaannuttavan sekä työntekijöitä että palveluissa olevia ihmisiä. CABLEn, joka ensin muuttui palveluissa olevien ihmisten keskuudessa *Kapleksi* ja sitten yhteisymmärryksessä *Kaapeliksi*, tarina alkoi Diakonissalaitoksella syksyllä 2008.

Yhteisötaiteen pehmittämästä maaperästä versoo Kaapeli

Syksyllä 2008 alkoi uusi jännittävä yhteistyö Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa. Diakoniapalveluissa oli saatu toimeksianto suunnitella ensimmäinen CABLE-yhteisötyökoulutus Diakonissalaitoksen henkilöstölle. Sopimus oli tehty ja ideana oli tehdä koulutuksista jatkuva prosessi niin, että koko henkilöstö valmennettaisiin uuteen yhteisöllisempään työotteeseen. Samoin ideana oli, että valmentamisesta saataisiin laitoksen omaa osaamista omine valmentajineen. Tarkoitus oli aloittaa ensimmäisen henkilöstöryhmän kanssa seuraavan vuoden alussa Diakonia-ammattikorkeakoulun tiloissa. Ryhmä saatiinkin koottua ja kaksi Diakin nimeämää valmentajaa aloittivat työnsä alkuvuodesta 2009.

Koulutuksen tavoitteeksi kirjattiin yhteisötyötavan kehittäminen työn tekemisen malliksi, jossa yhdistyisi olemassa oleva osaaminen uuteen opittuun. Haluttiin kehittää sekä yksilötyötä että yhteisöjen toimintaa. Yksi päätavoitteista oli palveluissa olevien ihmisten osallisuuden lisääminen ja sen myötä arjen parempi hallinta. oli yksi päätavoitteista. Työntekijöiden kokemukset sen hetkisestä arkitodellisuudesta olivat merkityksellisiä uuden luomisen kannalta. Puhuttiin siitä yhteisestä mitä yhteisöissä on, samoin kuin haasteellisista asiakkaista ja rajojen vetämisestä yhteisöissä. Kriittisestä arvioinnista sen suhteen, millaisten asiakasryhmien kanssa työskentelyyn uusi työtapo sopisi. Olisivatko itseohjautuvat yhteisöt mahdollisia?

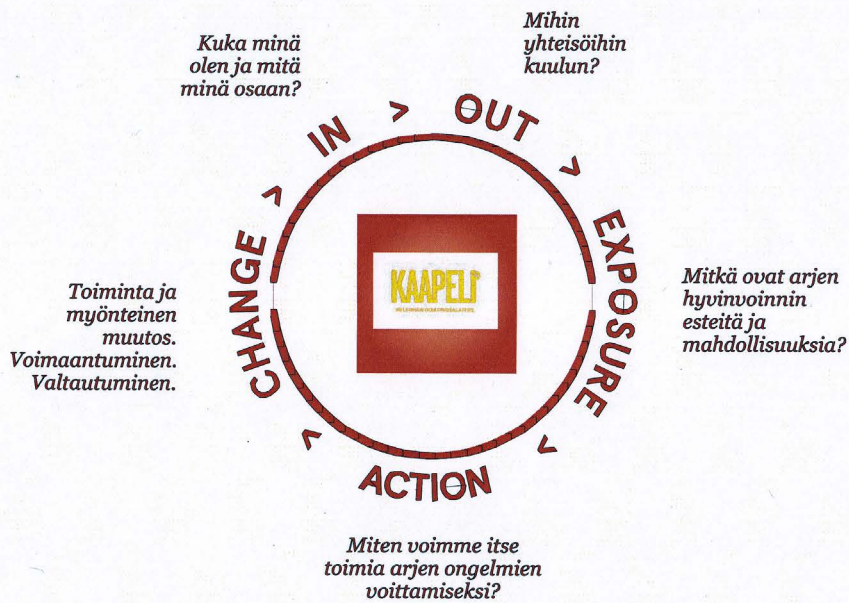
Uutta koulutusta arvioimaan perustettiin Yhteisömetodiikan kehittämisryhmä. Sen tarkoituksena oli seurata koulutusryhmien kokemuksia ja koulutuksen tuloksia. Heti alussa tavoitteena oli myös laatia Yhteisötyön käsikirja metodiikan näkyväksi tekemiseksi. Tämä toteutuikin myöhemmin sekä suomen-, ruotsin- että englanninkielisenä. Käsikirja todettiin tarpeelliseksi osaamisen jakamisen kannalta.

Kaapeli rakentaa aktiivista kansalaisuutta

KAAPELI
HELSINGIN DIAKONISSALAITOS

Valmentaminen: Kaapelin viisi vaihetta

KAAPELI
HELSINGIN DIAKONISSALAITOS

Viralliset päätavoitteet koulutukselle ja siitä seuraavalle CABLE-yhteisötyöprojektille olivat seuraavat:

- vahvistaa henkilökunnan osaamista palvelunkäyttäjien osallisuuden tukemisessa
- mahdollistaa palvelunkäyttäjien osallisuuden, oma-aloitteellisuuden, yhteisöihin kiinnittymisen, voimaantumisen ja vastuunoton lisääntyminen
- yhteisöllisen osaamisen uudistuminen ja vahvistuminen

Kuten aina uuden edessä, mielipiteitä valmennuksesta, sen sisällöstä ja tavoitteista oli suuntaan, jos toiseen. Se koettiin liian henkilökohtaiseksi, tässä perinteisessä mallissa jaettiin muun muassa oma kirjoitettu elämänkerta pienryhmissä. Oli myös epäilyjä työotteen muuttamisesta asiakaslähtöisempään suuntaan. Mutta oli myös innostusta. Yhteisötaiteen idea oli monessa yhteisössä kantanut hyvää hedelmää ja luonut uskoa uusiin mahdollisuuksiin. Ensimmäisten valmennuksen käyneiden myötä levisi monenlaista sanomaa laitokselle. Valmennus kuitenkin saatiin onnelliseen loppuun, todistuksen jaettiin juhlallisesti ja uutta ryhmää alettiin suunnitella.

Ideana oli alusta lähtien ollut, että jos alkanut koulutusprosessi todettaisiin hyväksi, pyritäisiin kouluttaminen/valmentaminen siirtämään Diakonissalaitoksen omaksi osaamiseksi. Heti alkuvaiheessa nimettiin työryhmä valmistelemaan valmentajien valmennusohjelmaa. CABLE/Kaapelin ideana on mestari-kisällä periaate, jossa valmennuksen käyneet innostuneet henkilöt siirtyvät seuraavaan valmennukseen apuvalmentajiksi. Tämän jälkeen he ovat valmiita ottamaan prosessin omiin käsiinsä. Sovittiin, että kevään 2010 aikana valmennukset siirtyisivät Diakonissalaitokselle. Tämä mahdollistui sitten Työyhteisön kehittämishankkeen myötä. Diakonia-ammattikorkeakoulu oli mukana uuden hankkeen valmistelussa.

Myös yksi Diakoniaopiston opettajista innostui mukaan kehittämiseen, sillä ajatuksella että opistokin voisi liittyä mukaan toimintaan.

Uudessa alkavassa valmennuksessa oli mukana kaksi valmennuksen käynyttä Diakonissalaitoksen työntekijää valmentajavalmennuksessa. Nämä työntekijät, kodittomien päiväkeskuksesta vastaava ohjaaja ja naistyöstä vastannut diakonissa, tunsivat hyvin sekä Diakonissalaitoksen organisaation että kodittomien palveluissa olevien asiakkaiden elämämpiirin. He pystyivät yhdistämään oppimansa valmennusprosessin ja käytännön arkielämän ja katsomaan eteenpäin tästä kokonaisuudesta käsin. Vaikka valmennuksen tuotoksena syntyi yksiköiden uudistamiseen tähtääviä kehittämishankkeita, ymmärrettiin että pelkkä henkilöstön valmentaminen ei ole riittävä uudistus. Myös palveluissa olevat ihmiset pitää saada mukaan, jotta oikea demokraattinen prosessi on mahdollinen. Ymmärrettiin myös, että henkilöstön valmennus ei ole mahdollinen palvelunkäyttäjien kanssa, se on liian pitkä ja raskas.

Diakonissalaitoksen tarpeisiin muokattu, vuonna 2010 aloitettu valmennusmalli oli lyhyempi ja siinä oli otettu huomioon jo valmennuksessa olleiden ryhmien ajatukset ja ideat. Osallistujien palaute kannusti jatkamaan kehittämistä samaan suuntaan. Todettiin, että talon eri yksiköistä tulevat työntekijät jakavat tietoa ja osaamista toisilleen ja avaavat koko Diakonissalaitoksen toimintakulttuuria aivan uudella tavalla. Myös opistolta tuli palautetta, että on hienoa, että ollaan sekaryhmissä. Näin talon arkitodellisuus tulee näkyväksi. Todettiin myös, että CABLE/Kaapeli on avoin koodi, joka toteutuu eri konteksteissa eri näköisenä. Seuraavassa muutamia sanoituksia asian tiimoilta:

”Hienoa olla yhteisessä oppimisprosessissa muiden palvelualueiden kanssa.”
”Saan jotain konkreettista uutta työhöni, tämä tunne on tärkeä.”
”Saan rohkeutta tarttua työhön uudella tavalla, puntaroida omia arvoja, toimia yli palvelualuearvojen.”
”Onko esimiehet sitoutuneita uuden kehittämiseen?”
”Onko kehittämishankkeen jatkamiseen aikaa, kun palataan arkeen?”

Tässä vaiheessa myös henkilökunnasta alkoi nousta ajatuksia siitä, että palveluissa oleville ihmisille pitäisi saada valmennus yhteisöllisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä vahvisti talon valmentajien näkemyksiä ja niinpä lähdettiin rivakasti liikkeelle.

Istumme diakoniajohtajan kanssa puhumassa hänen Diakonissalaitokselle tuomansa CABLE-prosessin tulevaisuudesta. Valmennus on otettu pääsääntöisesti hyvin vastaan henkilöstön keskuudessa, mutta aitoon muutokseen tarvitaan myös palvelunkäyttäjät mukaan. Että tämä toteutuisi, valmennusta pitäisi keventää ja muokata heille sopivammaksi. Diakoniajohtaja ymmärtää viestimme, ottaa esiin fläppitaulun ja piirtää siihen mallin, jota on itse käyttänyt Namibian slummeissa. Heureka, huolestamme ovat poispyyhkäistyt. Tässä on ratkaisu ongelmaamme, ei muuta kuin uutta valmennusta suunnittelemaan.

CABLE – Kaple – Kaapeli yhteisövalmennus

Uuden valmennuksen suunnittelu aloitettiin saman tien. Päätettiin, että ensimmäinen porukka koottaisiin Kansalaistoiminta-areenan kävijöistä. He ovat aktiivisia toimijoita monella eri KTA:n saralla. Niin kahvilan kuin toiminnankin pyörittämisessä, kuin myös kulttuuritoiminnassa. He ovat kokeneet, että voivat itse vaikuttaa omaan ja muiden arkeen tämän toiminnan myötä. Merkitykselliseksi nähtiin myös se, että jos he innostuisivat niin viidakkorumpu, sanomanviejänä voimallinen, lähtisi viemään valmennuksen ideaa eteenpäin. Ja näin myös kävi. Ensimmäinen palvelunkäyttäjien valmennus innosti osallistujansa ja muutti CABLE-yhteisötyövalmennuksen ensin Kapleksi ja sitten Kaapeli yhteisövalmennukseksi. Osallistujat totesivat, että isoja asioita olivat itsetunnon kohoaminen ja yhteenkuuluvuuden lisääntyminen. Todettiin, että valmennuksessa sai myös ymmärrystä henkilökunnan työstä, kun monista asioista puhuttiin vapaasti. Tämän jälkeen suurin liekki roihahti heti Asumis- ja päihdepalveluissa, siellä oli monen ikäistä ja kuntoista väkeä valmiina uuteen haasteeseen. Samoin työntekijät olivat valmiina tekemään yhteistyötä ja kannustamaan ihmisiä toimintaan. Työntekijöiden omia valmennuksia jatkettiin tahollaan, kunnes syntyi todella rohkea ajatus näiden kahden prosessin yhdistämisestä. Siihen tarvittaisiin kuitenkin uusi suunnitteluprosessi ja rahoitusta.

Kansalaistoiminta-areena, todistusten jako

Ensimmäinen Kansalaistoiminta-areenan kävijöiden valmennus on loppusuoralla, on viimeinen yhteinen istunto, kakkukahvit ja todistusten jako. Tunnelma on lämmin. Uranuurtajina on saatu päätökseen uusi valmennusprosessi, joka on myös hyväksi havaittu. Tästä alkaa yhteisten kehittämisideoiden toimeenpano, mutta nyt on juhlan aika. Vaihdetaan kuulumisia ja vähitellen juttu siirtyy valmennukseen ja sen tuomiin kokemuksiin. Kuten työntekijöidenkin kanssa, jotkut osallistujista ovat empivämpiä valmennuksen tuottamien mahdollisuuksien suhteen. Mutta suurin osa porukasta on jo menossa eteenpäin. Me valmentajat tiedämme, että tämän innostuksen myötä on mahdollista jatkaa uusiin valmennuksiin. Tilaisuuden loppuksi jaetaan todistukset. Liikituksen kyyneliltä ei voi välttyä, kun yksi valmennetuista, KTA:n hiljainen ja rauhallinen puurtaja toteaa, että tämä on hänen ensimmäinen todistuksensa. Ja että heidän yhteisössään tätä todistusta ei ole kellään muulla kuin vastaavalla ohjaajalla ja nyt hänellä.

Kari Vähäaho osallistui ensimmäiseen asukkaille järjestetylle yhteisövalmennuskurssille. Osallistumisesta annettiin todistus.

Munkkisaaren palvelukeskuksessa, Diakonissalaitoksen korvaushoidossa, lähdettiin vuonna 2012 innolla mukaan uuteen kokeiluun, työntekijöiden ja palvelunkäyttäjien yhteiseen valmennukseen. Ajatuksena oli, että uudenlaisten yhteisöllisten toimintojen kehittämiseen tarvitaan asiakkaiden, vertaistoimijoiden ja työntekijöiden tasavertainen ääni. Kuten myös tasavertaiset vaikuttamisen mahdollisuudet. Ensimmäisessä Haittoja vähentävän korvaushoidon valmennuksessa esimerkiksi luotiin valmennuksen kehittämishankkeena asiakasedustajisto. Sen tehtävänä on olla keskustelemassa ja vaikuttamassa yhteisön asioissa. Tässä valmennuksessa mukana ollut työntekijä totesi, että prosessi rakentaa molemminpuolista luottamusta ja ymmärrystä työntekijöiden ja palveluissa olevien ihmisten välille. Aluksi se saattaa olla vaikeaa, koska valmennuksessa annetaan itsestä enemmän kuin normaalissa arjessa. Mutta loppujen lopuksi kokemus samankaltaisuudesta oli positiivinen ja merkityksellinen. Kyseinen työntekijä koulutautui itse myöhemmin valmentajaksi.

Kuntouttavan korvaushoidon valmennuksen käyneet asiakkaat taas totesivat, että monet heistä ovat herkkiä ja tunteella meneviä, mutta kun asioista voidaan puhua niin ne muuttuvat pienemmiksi.

Valmennuksessa tärkeää on positiivinen henki ja tulevaisuuteen tähtääminen, ei palata menneisyyden virheisiin tai ongelmiin. Omien positiivisten puolinen tunnistaminen ja tunnustaminen on vaikeaa mutta avain uuteen. Eräessä ryhmässä osallistujan todetessa, ettei hänellä ole mitään kykyä tai lahjoja, koko muu porukka löysi niitä paljonkin. Kyseinen henkilö istui liikuttuneena katse maahan luotuna, hämmennyksen vallassa. Yhteisöllisen oppimisen prosessi näytti voimansa.

Toiminta laajenee, vauhti kiihtyy

Diakonia-ammattikorkeakoulun CABLE- yhteisötyövalmennus pohjana, Diakonissalaitoksen omat Kaapeli- kokemukset ja halu kehittää valmennuksia eteenpäin tuottivat yhä uusia ideoita. Erilaisia Kaapeli- sovelluksia alkoi ilmestyä kehittämishankkeiden pohjaksi. Yksi näistä toimi Roottori-hankkeen tekemän lähiötyön kontekstissa vuosina 2010–2014. Tämä hanke jalostui Kontulan D-asemaksi, joka myöhemmin monistui Helsingin kolmeen kaupunginosaan ja Ouluun.

D-asemat

Kontulan D-aseman edeltäjä, Roottori-hanke sijaitsi isoissa tiloissa Kontulan teollisuusalueella. Ideana oli ollut, että tilaa olisi riittävästi sekä Kaapeli-valmennusten ryhmille että taide- ja kulttuuritoiminnalle.

Hankkeen loppuessa todettiin, että parempi sijainti olisi ihmisten keskellä, Kontulan ostarin ytimessä. Hankkeen seuraava vaihe, D-asema, aloittikin toimintansa pienessä tilassa metroasemalla, keskellä ihmisvilinää. Sijainti osoittautui onnistuneeksi, yhteistyö vilkastui niin alueen muiden toimijoiden kuin yksittäisten kansalaisten kanssa. Pieni kaunis tila oli sopiva kohtaamisten ja pienempien tapahtumien paikaksi. Myös yksittäiset ryhmät saivat käyttää tilaa sovitusti ja itsenäisesti. Avain oli läheisellä kioskilla, josta sen voi noutaa. Iso osa toiminnasta tapahtui kuitenkin ihmisten kanssa, ihmisten keskellä ostarilla tai vaikkapa läheisellä vuokratotalueella. D-aseman oli alusta lähtien ajateltu olevan nimi seinille, informaatiota siitä, että ollaan osa Diakonissalaitosta, lupaus laadukkaalle kohtaamiselle ja työotteelle.

Electronic-festari on yksi esimerkki yhteistyöverkostojen toimivuudesta. D-aseman yhteisövalmennuksessa olleet kävijät olivat muodostaneet Lämmin itä -toimintaryhmän. Tämä ryhmä sisusti tapahtumaan vegearavintolan ja tarjosi siellä sadoille kävijöille indonesialaista ruokaa. Toinen esimerkki on D-aseman itse ideoima Rauhan paikka -dialogit. Ostarin sydämeen pystytettiin jurttu, jossa dialogeja käytiin. Yhteistyökumppaneina tässä toiminnassa olivat muun muassa Helsingin kaupunki ja Bibu-konsortio eli Kansalaisuuden kuulut ja kuplat. Bibu on tutkimus-hanke, joka tutkii, kuinka globaalit muutosvoimat muuttavat kansalaisten osallistumista ja politiikan tekoa Suomessa.

Saija Karjala, palveluyksikön johtaja

Hyvänä yhteistyökumppanina toimi ja toimii myös Kontulan kirjasto. Toiminnan kantavana orientaationa alusta lähtien onkin ollut Kaapeli-filosofia, yhdessä ihmisten kanssa. Jopa korona-aikana yksi D-aseman työntekijöistä jalkautui ihmisten joukkoon tekemään kulttuuritempauksia päiväkeskuksen jonoon. Ajatuksena oli ilahduttaa jonottajia ja viedä heidän ajatuksensa hetkeksi pois arjen ankaruudesta.

Seuraava D-asema syntyi Kallioon Kansalaistoiminta-areenan lopetettua toimintansa. KTA:n perintönä tämän aseman toimintaan oli alusta lähtien vahvasti sisäänkirjoitettuna taide- ja kulttuuritoiminta. Jossain vaiheessa siellä toimi myös palkattu yhteisötaiteilija, jonka lopettaessa hänen tehtävänsä sisällytettiin yhteisötyöntekijän työn kuvaan.

Kannelmäen D-aseman toimintaa leimaa vahva yhteistyö läheisen Kannel-talon kanssa. Asemien toiminta- idean mukaisesti oikeus kulttuuriin kuuluu jokaisen ihmisen täyteen elämään. Tämä yhteistyö mahdollistaa osaltaan tämän oikeuden Kannelmäen D-aseman kävijöille.

Nuorin D-asema sijaitsee Oulussa, Tuiran kaupunginosassa. Vuonna 2023 perustettu asema on otettu vastaan hyvin, alusta lähtien kävijöitä on virrannut kiihtyvällä tahdilla. Yhteistyökumppaneista siellä voisi mainita Tuiran seurakunnan ja Oulun seurakuntayhtymän. Vaikka sijaintina on Tuira, kaikki toiminnasta kiinnostuneet ovat tervetulleita kaupunginosasta riippumatta. Myös täällä taiteella on paikkansa, tästä mainittakoon aseman jatkuvat taidenäyttelyt, joiden taiteilijat löytyvät aina kävijöiden kautta.

Kuten tämä pieni D-asema katsaus jo kertoo, Kaapeli-valmennukset ja taide- ja kulttuuritoiminta ovat vahva osa asemien toimintaa. Huomioitavaa on, että ne ovat kuitenkin kukin omanlaisiaan ja toiminta-alueidensa tarpeisiin vastaavia kansalaistoiminnan keskuksia.

Ja ajassa taaksepäin...

Yksi uusi Kaapeli-sovellus suunniteltiin pääkaupunkiseudun kodittomien asumispalveluihin. Vuosina 2011–2013 toimineessa Aktiiviseen asumiseen -hankkeessa osallistujina oli kaupunkien Helsinki, Vantaa, Espoo sekä Diakonissalaitoksen henkilökuntaa. Osallistujien toivomuksesta tehtiin myös ensimmäinen kokeilu palvelunkäyttäjien mukaan ottamisesta. Näin siis päästiin laajemmin siihen toivottuun vaiheeseen, että valmennuksista tuli työntekijöiden ja asukkaiden yhteinen areena.

Uudentyyppinen Kaapeli-sovellus toimi vuosina 2013–2015 työttömien yhdistysten ja välityömarkkinoilla olevien ihmisten parissa. Itä-Helsingissä oltiin mukana lähiöiden korjausrakentamisen hankkeessa ajatuksella, että Kaapeli-valmennusten myötä saadaan asukkaat mukaan toimijoiksi. Näiden hankkeiden myötä Kaapelilla alkoi olla kysyntää Diakonissalaitoksen ja pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Myös Afrikassa aloitetut hankkeet jatkuivat Namibiassa ja uutena kohteena myös Botswanassa.

Aktiiviseen asumiseen -hanke, havainnointi

Arvo-, voimavara-, ja sukupolvityöskentelyt ovat ohi, asukkaiden ja henkilökunnan kesken on jaettu niin paljon henkilökohtaista kuin jokainen on omalta kohdaltaan halunnut. Tunnelma on tuttavallinen ja kevyt. Tänään ollaan lähdössä havainnoimaan ympäröivää todellisuutta orientaatiolla mitä näen, kuulen, haistan, maistan, miltä se minusta tuntuu ja mitä siitä ajattelen. Aikaa on useita tunteja ja tämän havainnoinnin erityisyys on se, että se tapahtuu ryhmässä ja jokaisen ryhmän oppaana on kodittomuuden kokenut ihminen.

Kun ryhmät palaavat takaisin ja havainnoinnin kokemuksia ja tunnelmia puretaan, huomataan että on oltu aika erilaisessa kaupungissa kuin yleensä. Harva esimerkiksi tiesi, että eräässä keskustan kauppakeskuksessa on meille tuntematon tila, jossa kodittomat ihmiset käyvät lämmittelemässä, lepäämässä ja lämmittämässä ruokaa mikrossa. Myös rautatieaseman meille näkymätön hierarkia on tullut näkyväksi sen tuntevan oppaan kertomana.

Mainittujen hankkeiden kehittämistoiminnan valmennusten lisäksi Diakonissalaitoksen yksiköiden valmennukset jatkuivat, nyt jo palvelunkäyttäjien ja työntekijöiden yhteisinä ryhminä. Säätiössä oli valmennusten seurauksena lukuisia valmentajia, jotka olivat sekä työntekijöitä että palvelunkäyttäjää. Näin valmennuksia voitiin tehdä eri puolilla taloa samanaikaisesti. Niitä tehtiin myös Diakoniaopiston henkilökunnan keskuudessa ja näistä prosesseista valmistui myös valmentajia. Kun valmentajien joukko oli iso, kaivattiin yhteisiä kokoontumisia kokemusten ja tiedon vaihtamiseksi. Tähän tarpeeseen perustettiin valmentajapooli, joka kokoontui säännöllisesti muutamia kertoja vuodessa suunnitellun ohjelman ja kiinnostavien keskustelujen merkeissä.

Eräässä poolin kokoontumisessa lanseerattiin termi Ristin sosiologia, ajatus Diakonissalaitoksen perusolemuksena olevien hierarkisoitujen järjestysten ja Kaapelin tasa-arvoisten toimijoiden yhteensopivuudesta. Tässä yhteydessä yksi paikalla olijoista pohti nykyistä vahvaa ammatillisuutta. Hän koki, että aiemmin asukkaat olivat kokeneet talon arvot ja toiminnan enemmän omakseen. Hänen mukaansa Kaapelin myötä olisi taas mahdollisuus ”heittäytyä ihmisiksi”.

Mitä tästä kaikesta sitten seurasi yhteisöissä? Joidenkin valmennusten lopputulos saattoi olla se, että osanottajat olivat tutustuneet toisiinsa uudella tavalla ja yhteisön ilmapiiri muuttui tuttavallisemmaksi. Sen myötä toimintatavat yksikössä kokivat uudistumista. Toiset ryhmät taas tähtäsivät isompiin muutoksiin, kuten Haittoja vähentävän korvaushoidon kohdalla aiemmin todettiin. Joissakin yksiköissä järjestettiin tapahtumia, toisissa panostettiin yhteisvoimin yhteisten tilojen viihtyisyyteen. Merkityksellistä oli, että valmennusryhmät koostuivat palveluissa olevista ihmisistä ja henkilökunnasta ja näin kaikkien kyvyt ja osaamiset otettiin yhteiseen käyttöön. Asukkaiden ja asiakkaiden palaute oli, että on merkityksellistä, että omalla sanomisella ja tekemisellä on väliä.

Muutamia esimerkkejä aloitetuista toiminnoista:

- yksikön avoimet ovet talon ulkopuolisille naapureille, mukana kahvila ja tuttu taiteilija
- työtoiminnan aloittaminen henkilökunnan ja asukkaiden voimin
- yhteisen tapahtumakalenterin ylläpitäminen, siinä ilmaiset tapahtumat ja ruokailumahdollisuudet
- vertaistoiminnan aloittaminen
- asukasteatteri Alppikadulle – unelma, joka ei toteutunut

Kuten aiemmin jo mainittiin, Kaapeli on avoin koodi, joka taipuu aina uusiin muotoihin ja tavoitteisiin. Tämä oli todettu käytännössä ja se myös innoitti uusiin kokeiluihin. Kokemus oli myös osoittanut, että Diakonissalaitoksella tapahtuva kulttuuritoiminta ja yhteisövalmennus tukivat toisiaan ja tuottivat jo nyt uudenlaista toimintaa. Ainutlaatuinen valmennusryhmä, joka koostui taiteilijoista ja säätiön työntekijöistä oli kokemuksestaan niin vaikuttanut, että taiteilijakollektiivi Todellisuuden tutkimuskeskuksen kanssa päätettiin tehdä yhteinen hakemus, Kulttuurikaapeli. Valitettavasti rahoitusta ei saatu, vaikka rahoittajan palaute olikin, että idea on kiinnostava. Diakonissalaitos oli pitkään ollut kulttuurirahoituksien hakijana ja saajana. Nyt hakijoita oli Suomen laajuisesti paljon ja rahoittaja antoi myös ymmärtää tämän.

Myös Diakoniaopistolla oli innostusta aloittaa yhteisövalmennukset opistolla lähihoitajaopintonsa aloittavien ryhmien kanssa. Valmennukset alkoivat 2015 ja valmennukset upotettiin sisälle lukujärjestyksiin. Ryhmiä ohjasi Kaapelin idean mukaisesti kaksi valmentajaa, toinen opettajataustalla ja toinen kodittomuuden- ja päihdetyön asiantuntija. Prosessin koettiin nopeuttavan uusien opiskelijoiden ryhmäytymisprosessia ja sen lisäksi perehdyttävän uusia opiskelijoita heti diakonian ja sosiaalityön maailmaan. Näitä valmennuksia jatkettiin siihen saakka, kun Helsingin Diakoniaopisto liittyi osaksi isompaa kokonaisuutta, Suomen diakoniaopistoa.

Kyseisistä valmennuksista seurasi kiinnostava yhteistyö, kun turvapaikanhakijat saapuivat Suomeen isoin joukoin. Todettiin, että koska heillä on aikaa, niin pitäisi myös olla innostavaa tekemistä.

Diakonissalaitoksen omissa turvapaikanhakijoiden yksiköissä, Espoossa ja Helsingissä aloitettiin Kaapeli- valmennukset. Ryhmät koottiin siten, että mukana oli turvapaikan hakijoiden lisäksi yksiköiden kielitaitoisia työntekijöitä, vapaaehtoisina toimivia kansalaisia ja joku itse turvapaikanhakijana maahan tullut opiskelija Diakoniaopistolta. Vaikka välillä saattoi olla ongelmia kielen kanssa, niin ryhmät toimivat hyvin, koettiin sekä ilon että liikutuksen hetkiä. Turvapaikanhakijoiden matka Suomeen oli ollut vaativa ja valmennusten kautta purettiin kokemuksia ja vaihdettiin eri kulttuureihin kuuluvia erityisyyksiä. Ja todettiin, että olosuhteista ja kulttuureista riippumatta ihmisyyys on sama ja ymmärrys lisääntyy jaettaessa.

Turvapaikanhakijat, arvotyöskentely

Valmennusryhmä on jaettu pienempiin ryhmiin, joissa on käsitelty arvoja. Kun annettu aika on loppunut, jokainen ryhmä tulee esittelemään fläpille tekemänsä arvosukupuun. Ryhmät tekevät huomion, kuinka paljon yhteistä tässäkin työskentelyssä löytyy. Viimeisen ryhmän kohdalla tilan ottaa nuori opiskelija, lapsena Somaliasta Suomeen tullut nuori nainen. Hän aloittaa pienimuotoisen luennon, lempeästi mutta napakasti. ”Ensin opettelette kielen, koska maassa ei voi asua ilman kielitaitoa. Sitten pyritte opiskелеmaan, Suomessa se on mahdollista myös aikuisena. Tämän jälkeen teillä on mahdollisuus integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan ja elää täällä”. Nuorten miesten joukko katsoo hämmästyneinä naista, joka omaan kokemukseensa nojaten antaa heille tiekartan tulevaan.

Seurakuntavalmennus, sukupolvityöskentely

Valmennusta tehdään tällä kertaa seurakunnan työntekijöiden ja vapaaehtoisten ryhmässä. On päästy sukupolvityöskentelyn vaiheeseen. Ryhmä on jaettu ikäryhmiin, joita on kehoitettu tekemään kollaasi heidän sukupolvensa nuoren aikuisuuden kokemuksista. Kiertelen puheensorinan keskellä, tunnelma on innostunut ja rento. Muistellaan sitä elämänvaihetta, etsitään lehdistä kuvia, jotka kertovat siitä ja tussit viuhuvat lauseita ja sanoja kuvien tueksi. Vain kaksi ryhmän vanhinta vapaaehtoista selaa lehtiä hiljaa vakavan näköisenä. Menen kysymään mitä heille kuuluu. He kertovat, ettei lehdistä löydy heidän nuoren aikuisuutensa kuvastoa, he kun ovat jo 80-vuotiaita. Kehotan heitä improvisoimaan ja yhtäkkiä toisen kasvot kirkastuvat, jouluomena! Nehän olivat meidän nuoruutemme aarteita. Lukko purkautuu ja fläpille alkaa kerääntyä kuvia. Heidän kollaasinsa herättääkin paljon keskustelua ja kysymyksiä tehtävää purettaessa. Muut ovat huomattavasti nuorempia, näiden ihmisten nuoruuden kokemukset ovat kaukaista ja kiinnostavaa historiaa.

Kaapeli-valmennukset siirtyvät Suomen diakoniaopistolle – ja palaa takaisin

Kuten olen aiemminkin tässä raportissa todennut, Diakonissalaitoksella monet asiat alkavat, muuttuvat ja myös loppuvat nopeasti. Näin tapahtui myös valmennusten kohdalla. Vuonna 2019 tehtiin päätös, että niiden paikka tulisi jatkossa olemaan Diakoniaopiston koulutusvalikossa. Näin ollen yksittäisten valmennusten markkinointiin ei enää panostettu samalla tavalla kuin säätiön puolella ja valmennuksia tehtiin huomattavasti vähemmän. Myös opiston valmentajaresurssi oli huomattavasti pienempi. Keväällä 2020 alkanut koronapandemia katkaisi valmennusten tekemisen mahdollisuuden. Yhteisövalmennusten tekeminen verkossa ei ollut sama asia kuin niiden tekeminen kasvotusten ihmisten kanssa.

Sama kehitys tapahtui myös säätiön omien sisäisten valmennusten kanssa. Kun valmentajiksi kouluttautuneet työntekijät lähtivät talosta, valmentajapooli kutistui merkittävästä. Valmennukset jäivät osaksi D-asemien toimintaa, jossa niitä tehtiin myös muiden toimijoiden kanssa. Korona-pandemia hiljensi myös nämä valmennukset.

Diakonissalaitoksella vuonna 2021 uutena toimintana aloittaneen Yhdessä elämisen taitokeskuksen ideana oli koota löyhästi yhteen erilaisia osaamisia omaavia talon työntekijöitä. Ajatuksena oli, että nämä työntekijät voisivat oman työnsä ohella tehdä valmennuksia. Keskuksen tavoitteena oli myydä tätä osaamista niin säätiön sisälle kuin ulkopuolellekin. Tässä vaiheessa syntyi idea Kaapeli-yhteisövalmennusten palauttamisesta takaisin säätiön toiminnaksi. Tämä tapahtui vuonna 2022 ja Kaapeli-valmennukset voitiin jälleen ottaa myyntituotteeksi. CABLE/Kaapeli -yhteisöllisen oppimisen prosessit ovat edelleen vahvasti mukana D-asemien toiminnassa, kuten myös joissakin uusissa alkavissa hankkeissa.

Viimeisen puheenvuoron saa jälleen Diakonissalaitoksen palveluissa ollut Aurora-talon asukas. Hän osallistui ensimmäiseen palvelunkäyttäjien Kaapeli-valmennukseen. Hän sanoi kokemustaan ja siitä seuraavaa toimintaa näin runollisesti.

*Menneisyys vuotaa sydämeen, hävinneiden valuuttaa,
on toivo
sillä materialismi maustuu makkarat paistuu
hotelli Aurora
elämään eksyneitä taluttaa hymynkin
joskus huulille valuttaa kaikki tämä
ja taivas myös*

Kukaan ei tiedä, mihin nämä valmennuksen osallistajat päätyivät, mutta ajatus oli, että he ovat saaneet tämän kokemuksen myötä vähän lisää eväitä matkan jatkamiseen.

Kaapeli lähtee vahvemmin ulos Diakonissalaitokselta

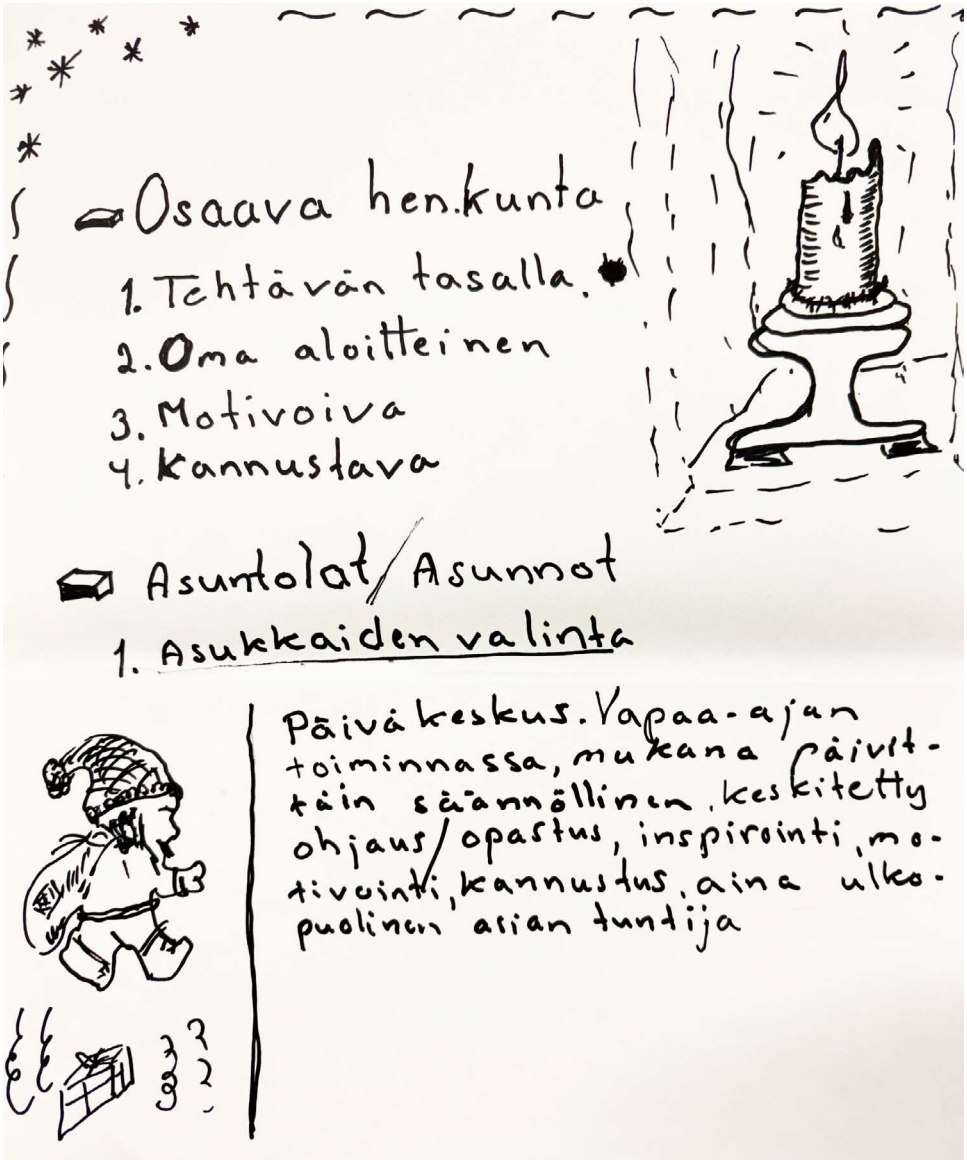
Sana Kaapeleista oli lähtenyt eteenpäin ja kyselyjä valmennusten myymisestä muillekin yhteisöille alkoi tipahdella. Koska valmennukset pyörivät säätiössä lukuisten valmentajien voimin, päätettiin, että kokeillaan tätäkin. Perustettiin D-consulting, joka vastasi kyselyihin myöntävästi ja aloitti markkinoinnin muun muassa kaupungeille, seurakunnille ja järjestöille. Vaikka CABLE-yhteisötyöprosessin väentäminen Kaapeli- yhteisövalmennukseksi oli Diakonissalaitoksen ulkopuolella herättänyt kyseenalaistusta ja kysymyksiä valmennuksen ammattilaisten keskuudessa, pitäydttiin hyväksi havaitussa mallissa. Ja toki myös positiivista palautettu oli saatu paljon. Yksi eurooppalaisista pitkäaikaisista kehittäjistä antoi palautteen, että Diakonissalaitos oli onnistunut kehittämään mallin, joka on helposti muokattavissa eri ihmisryhmien tarpeisiin. Ja tämän lisäksi pystynyt tavoittamaan valtavan määrän monenlaisia ihmisiä ja yhteisöjä tällä mallillaan.

Tämä uusi vaihe tarkoitti myös sitä, että valmentajat matkustivat ristiin rastiin Suomea. Ideana oli, että valmennuksista tulisi kunkin tahon omaa osaamista omine valmentajineen. Näin prosessit jatkuisivat ja aitoa kehittämistä tapahtuisi. Diakonissalaitoksen työntekijät otettiin lämpimästi vastaan eri puolella Suomea. Valmentajat saivat kokea, miten heitä ja laitoksen tekemää työtä arvostettiin rohkean diakonian edelläkävijänä. Kokemukset siitä, mitä valmennuksilla saavutettiin, olivat hyvin samantyyppisiä kuin ne olivat olleet säätiön sisälläkin. Kiinteämmän yhteisön rakentumisesta aina monenlaisen toiminnan aloittamiseen. Jossain vaiheessa otettiin valmennusprosessiin vielä yksi uusi palikka, tapaaminen ryhmän kanssa jonkin aikaa valmennuksen päättymisen jälkeen. Näin pyrittiin varmistamaan, että valmennuksessa alulle laitettut kehittämistehtävät eivät hukkuisi arjen kiireeseen. Kun ryhmä tiesi, että valmentajat saapuisivat paikalle sovittun ajan kuluttua, oli lähdeittävä kehittämään sovittuja asioita.

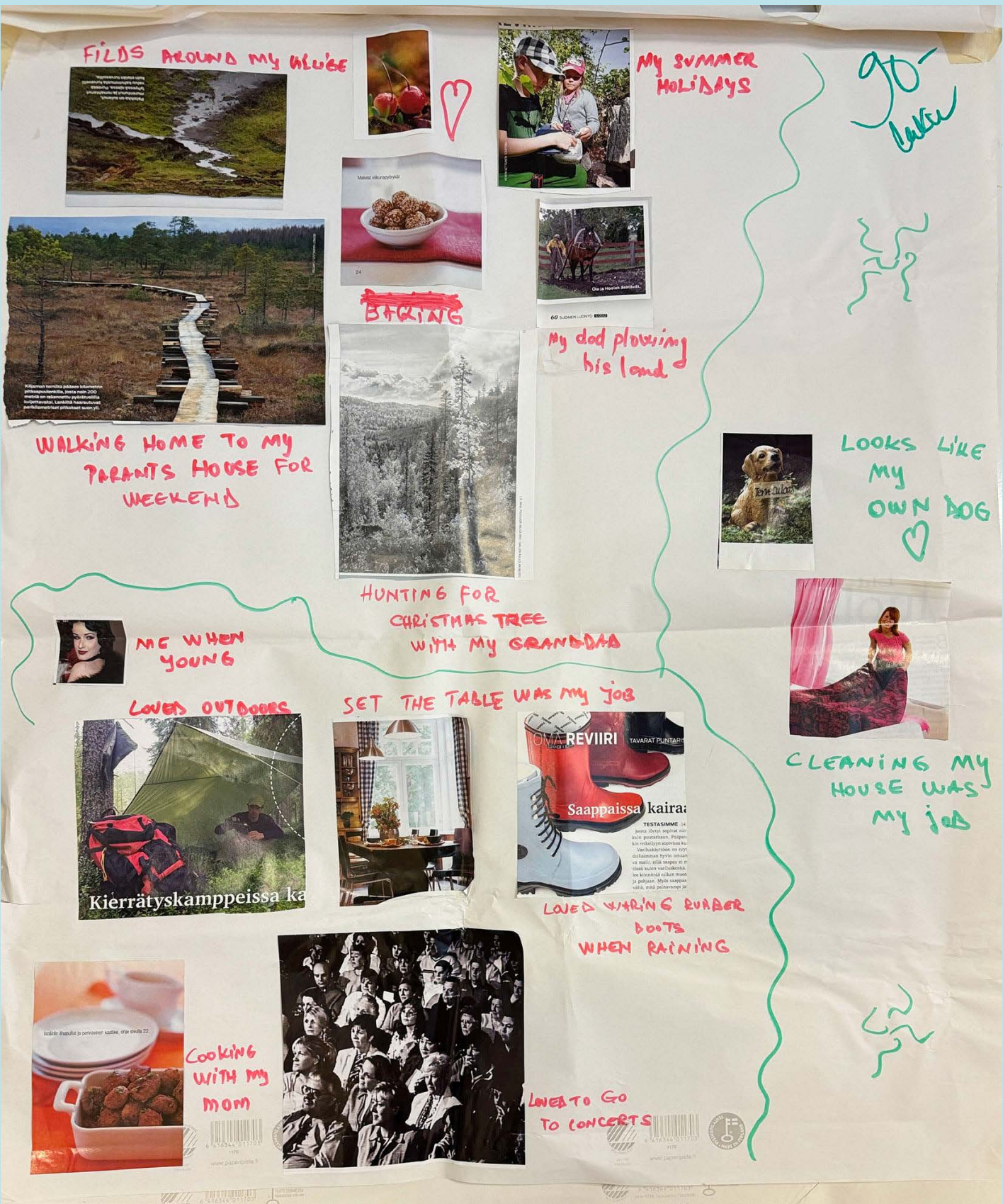
Kaapelissa on viisi vaihetta

- **Voimavaratyöskentely:** mitä lahjoja ja osaamista minulla on.
- **Arvotyöskentely:** mitkä hyvät arvot kantavat minua elämässäni.
- **Sukupolvityöskentely:** eri sukupolvien identiteetti nuoren aikuisuuden kokemusten valossa.
- **Havainnointi:** mitä näen, kuulen, haistan, maistan, miten koen ympäristöni ilman ennako-oletuksia.
- **Kehittämishanke:** yhteinen suunnitelma oman ja yhteisen arjen myönteiseen muutokseen.

Suunnitelman toimeenpano alkaa.

Kehittämishankkeen pohjustusta ryhmässä, jossa valmennettavina olivat Diakonissalaitoksen Alppikadun yksiköissä asuvat ja korttelissa toimineen D-asema KTA:n kävijät vuonna 2011.

Yhden valmennusryhmän sukupolvityöskentelyssä ilmaistuja kokemuksia ja näkemyksiä 1990-luvun nuorilta aikuisilta. Valmennus järjestettiin vuonna 2018.

Taide- ja kulttuuritoimintaa 2000–2023

Tiedot on koottu pääasiassa vuosikertomuksista ja Diakonissalaitoksen julkaisemista lehdistä.

Juuri ennen vuosituuhannen vaihdetta:

1990-luku

Itä-Helsinkiin perustettiin vuonna 1996 aluekeskus. Kymmenisen vuotta toimineen keskuksen muodostivat asumisyksikkö Villa Nova ja Cafe Nova Myllypurossa ja Stoori Puotinharjussa. Cafe Nova oli yhdyskuntaravintola, jonka yhteydessä järjestettiin taidekursseja. Kurssilaisten töitä oli esillä kahvilan näyttelytilassa. Ylioppilasteatterin kanssa tehtiin yhteistyötä joidenkin tapahtumien yhteydessä. Yhteistyö sai alkunsa Ylioppilasteatterin historiaan pohjautuvasta esityksestä Diakonissalaitoksen 130-vuotisjuhlassa.

Diakonissalaitoksen henkilökunnalla on monipuolista kulttuuriin ja liikuntaan keskittyntä virkistystoimintaa, muun muassa vuosittaiset Urheilupäivät ja joukkue Sulkavan souduissa sekä Patinapiiri, jossa jäsenistöä kiinnosti erityisesti historia, kulttuuri ja kädentaidot. Patinapiiri lakkautui 2010-luvun alussa.

Urheilupäivään osallistuttiin naamiaisasuin 1990-luvulla.

1999

Pääasiassa vanhusten huollon piirissä työskenteleville suunnattu koreografi Hanna Brotheruksen tanssiteos ”Pieni hyvä” esitettiin uuden tanssin keskuksessa Zodiakissa Kaapelitehtaalla. Diakonissalaitoksen tilausnäytös henkilökunnalle toimi kimmokkeena palkata Diakonissalaitoksen sosiaalitoimeen tanssitaiteilija taiteelliseksi koordinaattoriksi. Eri taiteen lajien edustajien ajateltiin toimivan Diakonissalaitoksen toiminnan piirissä olevien ihmisten puolestapuhujina ja auttavan heitä sopeutumaan yhteiskuntaan.

2000-luku

Taide- ja kulttuuritoiminnan käynnistämisen tausta-ajatus: Diakonissalaitoksen yhteiskunnallisten puheenvuorojen uutena muotona ovat taide-esitykset. Niiden tarkoituksena on puolustaa taiteen keinoin niiden ihmisten oikeuksia, joita laitoksen eri toiminnoissa kohdataan.

2000

- Perustetaan taide- ja kulttuuritoiminnan johtoryhmä (2000–2008).
- Palkataan tanssitaiteilija (2000–20xx) taide- ja kulttuuritoiminnan koordinaattori (2000–2007)
- Kulttuuritalonmies (2000–2002)

Munkkisaarella avattiin toimintakeskus. Sinne muuttivat Diakonissalaitoksen toiminnoista Kurvin huumepoliiklinikka, Huumetyön kehittämispalvelut ja Kidutettujen kuntoutuskeskus. Uusina toimintoina käynnistyivät naisten asumisyksikkö, asunnottomien Naisten tukipiste Salli sekä taide- ja yhdyskuntaravintola Herne&Nauris.

Toimintakeskuksen avajaisissa esitettiin tanssitaiteilija Hanna Brotheruksen tanssiteos *Tiedän paikan*.

Naisten tukipiste Salli

Toukokuussa 2000 Munkkisaarella avautuneessa Sallissa tarjottiin erityisesti sosiaalisesti haavoittuvassa asemassa oleville naisille ohjausta ja neuvontaa sekä sosiaalista tukea ja mahdollisuus yhdessäoloon. Sallissa kokeiltiin uusia sosiaalityön menetelmiä erityisesti kulttuurin keinoin. Naisilla oli mahdollisuus osallistua yksilöohjaukseen lisäksi monipuoliseen ryhmätoimintaan sekä teema- ja kulttuuritapahtumiin. Tukikeskus muutti vuonna 2005 Kirstinkadulle ja naisten asumisyksikkö Alppikadun kortteliin. Sinne muutti myös Salli vuonna 2007. Salli viimeinen muutto ennen toiminnan lakkauttamista tapahtui vuonna 2013 Stoorin yhteyteen Puotinharjuun.

Taide- ja yhteisöravintola Herne&Nauris

Toukokuussa 2000 Munkkisaassa avautuneen ravintolan tavoitteena oli tasoittaa eri asiakasryhmien välille syntyneitä asennekuiluja ja ennakkoluuloja. Laadukkaan kasviruuan lisäksi ravintola tarjosi kansalaisareenan, jossa kohtasivat Munkkisaaren asukkaat, asiakkaat ja työntekijät, lounasvieraat, seminaarien ja koulutusten osallistujat sekä näyttelyihin ja taide-esityksiin osallistuva yleisö.

Asunnottomien yötä vietettiin myös Munkkisaassa. Naisten bussi kiersi nuotiopaikkoja, päätepisteenään Naisten tukipiste Salli.

Heponiemessä järjestettiin monikulttuurinen lasten taideleiri. Heponiemi oli Diakonissalaitoksen omistama tila Karjalohjalla 1912–2022. 2000-luvun alussa se toimi Hiljaisuuden keskuksena, jossa järjestettiin myös erilaisia Diakonissalaitoksen henkilöstön ja asiakkaiden/asukkaiden tapahtumia.

2001

Naisten tukipiste Salli järjesti Munkkisaassa Naisten Asunnottomien yön -tapahtuman.

Diakonissalaitos liittyy Terveyttä kulttuurista -verkoston jäseneksi.

Kontulassa käynnistyi Lastenkaari. Se oli tarkoitettu syrjäytymisvaarassa tai jo syrjäytyneille 7–12-vuotiaille lapsille. Harrastustoiminnassa liikunnan lisäksi oli luova ilmaisu ja käden taidot. Yhteistyötä tehtiin lähiötaiteilijan kanssa. Lastenkaari lopetettiin 2015.

2002

Herne&Nauris muuttui iltaravintolaksi, joka on avoinna vain kulttuuritapahtumien yhteydessä ja tilauksesta. Muina aikoina se palveli Munkkisaaren toimintakeskuksen asiakkaita, henkilökuntaa ja asukkaita. Lisäksi se toimitti ruokapalveluita järjestöasiakkaille ja joillekin Diakonissalaitoksen omille yksiköille. Ravintolassa järjestettiin klubi-iltoja, joiden ohjelmassa oli runoutta, teatteria, äänitaidetta, elokuvia ja musiikkia. Ohjelmistossa oli lisäksi kuukausittain vaihtuva näyttely.

Diacuro-projekti 2002–2004

Projekti perustettiin puolustamaan vaikeasti syrjäytyneiden ja toimintakyvyttömiä naisten ihmisoikeuksia ja parantamaan heidän asemaansa yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla. Asiakkaina oli muun muassa mielenterveyskuntoutujia, pitkään kodittomana olleita hiv-positiivisia huumeiden käyttäjiä sekä kidutuksen kohteiksi joutuneita maahanmuuttajia.

Käynnistettiin yhdessä Teatterikorkeakoulun kanssa tanssin ja teatterin työpajajakso. Heinäkuussa kuvattiin Uunisaassa tanssilyhytelokuva ”Rakkauden toipilaat”. Siihen osallistui Diacuro-projektin asiakkaiden lisäksi Teatterikorkeakoulun opiskelijoita. Osa elokuvaprojektiin osallistuneista asiakkaista muodosti tanssiryhmä Dolcen. Projektin sisältöihin oman panoksensa toi taiteellinen koordinaattori.

Palkattiin kulttuurituottaja.

2003

Vanhusten psykogeriatrinen yksikkö muutti entiseen Lastensairaalaan Hia-kotiin. Kodin avajaisten ohjelmassa esitys ”Koti”, perustui Hia-kodin asukkaiden kertomiin tarinoihin. Esityksestä tehtiin lyhytelokuva.

Toteutettiin Diacuro-projektin rahoittama valokuvaus- ja näyttelyhanke *maailmanpyörä@klik.fi*. Helsingin Diakoniaopiston maahanmuuttajien Tuex-koulutuksen opiskelijat ottivat kertakäyttökameralla kuvia Suomesta. Diakoniaopisto on vuodesta 2017 ollut osa Suomen Diakoniaopistoa.

Tämä lintu oli yksi 10 maahanmuuttajan kertakäyttökameroilla ottamista kuvista. Kuvista koottiin näyttely maailmanpyörä@klik.fi – valokuvia Suomesta vuonna 2003.

Herne & Nauris

Munkkisaaren toimintakeskuksessa vuosina 2000–2006 toimineen Herne & Nauris -ravintolan perusajatus oli olla talon sydän. Se palvelisi työntekijöitä, asukkaita ja asiakkaita. Ravintolatilasta kaavailtiin vetovoimaista kulttuuritapahtumien paikkaa, jossa yhteiskunnalliset näkökulmat viestisivät Diakonissalaitoksen arvoista ja tukisi niitä ja samalla suurelle yleisölle tarjottaisiin myös kaupallista viihdettä. Kulttuuritoimintaa suunnittelevassa taiteellisessa toimikunnassa ravintolan linjan haluttiin olevan ”linjattomuus, brändittömyys, halu tarjota kulttuuria ja elämää laidasta laitaan, mahdollisimman monet näkökannat huomioiden”.

Herne & Nauris

- avattiin vuonna 2000
- iltaravintolaksi ja tapahtumapaikaksi vuonna 2002
- lopetettiin vuonna 2006

Kaikille avoimet Pikkujoulut
la 6.12.2003 klo 20.00 alkaen
VAPAA PÄÄSY
Ilmaiset maukkaat tarjoilut
Illassa esiintymässä:

Marjo Leinonen
& Minorfighters
esittää
mm. vanhoja iskelmiä
rock'n'roll- versioina

Piikkisiä romansseja
kabaree-esitys
Reeta Viljamaa (laulu)
Nora Raikamo (laulu)
Michael Kujawa (piano)

Järjestävät:
Asunnottomien naisten tukipiste Salli
ja ravintola Herne&Nauris
kts. kartta kääntöpuoli

JUHANI

MC Ruudolf & Karri Koira

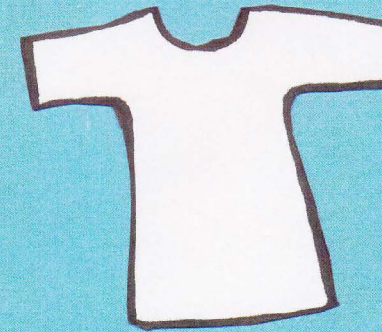
juontajina: Pelti ja Juuso
Dj Allekirjoittanut
streetdancea: Hotsteppez
+ yleisöllä tapahtumien jälkeen
open microphone opportunity

pe 17.9.2004 klo 20.00 alkaen
liput 8€, ennakko Tiketti tai 09-7750 4644
Huom! Ei ikärajaa, ei anniskelua!

Munkkisaarenkatu 16
(Masa-Yardsin ja Tehtaankadun vieressä)
Bussit 14B ja 16, ratikat 1A, 3B ja 3T
www.hdl.fi/hernejanauris

Asunnottomien yön naistentapahtuma pe 17.10.2003 klo 19.00-24.00

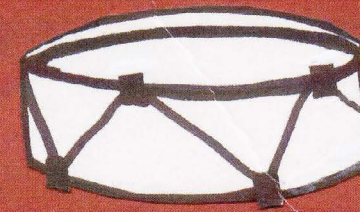
Ilmainen iso vaatekirpputori

Ilmaiset maukkaat tarjoilut

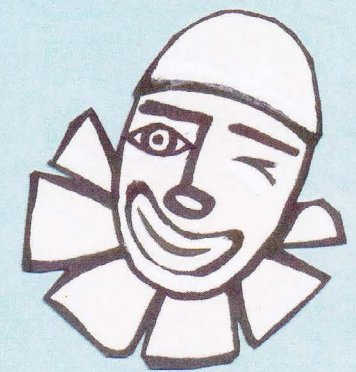

musikkia tarjoaa
Suho Superstars

ja The Ballsin Petri Peevon
Peevo's De Lux

Teatteria, runoja

ja muuta yllätysohjelmaa

Yhteiskunnallisia puheenvuoroja
Tietoa naisten asunnottomuudesta

Asunnottomien naisten tukipiste Salli

Herne&Nauris

Munkkisaarenkatu 16
(Tehtaankadun ja Masa-Yardsin vieressä)
Bussit 14 B ja 16, ratikat 1A, 3B ja 3T.
Puh. 09-7750 4644
www.hdl.fi/hernejanauris

Äitiyden sitoumuksista ja lasten kanssa vuorovaikutuksesta kertova *”Ole aina luonamme”* -tanssilyhytelokuva voitti pääpalkinnon Amsterdamin Cinedans-festivaaleilla. Elokuvan tuotti Diakonissalaitos yhteistyössä Fantomatico Oy:n kanssa.

”Rakkauden toipilaat” -tanssilyhytelokuva julkaistiin.

2004

Diacuro -projekti päättyy. Naistyön loppuseminaari järjestettiin Nykytaiteen museo Kiasmassa. Yksi projektin tuloksista oli tanssiryhmä Dolcen esittämä teos *”Toiveena tavallinen tulevaisuus”*.

Herne&Nauris -ravintolan toiminta-ajatus ja ohjelma suunnattiin entistä enemmän diakoniastrategian mukaiseksi. Vaihtuvien näyttelyjen sisällön tuottivat Diakoniatoimen asiakkaat.

Alppikadun korttelissa järjestetään ensimmäistä kertaa yhteisöllisyyttä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävä tapahtuma, jolla oli monta nimeä: Alppikatu X-ön, Korttelijuhla, Taiteiden päivä

Taide- ja kulttuuritoiminnan strategia valmistui (-2007).

2005

Naisten valmennuskeskus Walma

Valmennuskeskus aloitti toimintansa Diacuro-projektin jatkona. Keskus valmensi naisia elämään, työhön ja opiskeluun. Kohderyhmänä olivat yhteiskunnallisesti vaikeassa asemassa olevat naiset. Tavoitteena oli kehittää naisten ihmisoikeuksia puolustavia valmennus- ja kuntoutuspalveluja. Ensimmäisenä vuonna perustettu matalan kynnyksen valmennuskeskus muodostui arkipäivisin auki olleesta olohuoneesta ja ryhmämuotoisista valmennustudioista. Niissä vetäjinä toimivat eri alojen ammattilaiset. Tanssiryhmä Dolce siirtyi valmennuskeskukseen. Se tiivisti myös yhteistyötään naistyön ja opiston valmentavan koulutuksen kanssa.

KaiKu

Käynnistettiin projekti Kulttuuria kaikille (Kaiku). Se tarjosi asiakkaille, työntekijöille ja heidän verkostoilleen vaihtoehtoisia tapoja sosiaaliseen kanssakäymiseen ja virkistytymiseen. Kaiku antoi mahdollisuuksia uusille itseilmaisun kanaville ja loi puitteet yhteisiin kokemuksiin taiteen ja kulttuurin parissa. Tavoitteena oli tarjota taidetta ja kulttuuria niille, jotka eivät muuten pääse siihen osalliseksi. Kaiku-projekti järjesti tapahtumia yhteistyössä ravintola Herne & Nauriin kanssa.

Kaiku-projekti aloitti yhteistyön Nykytaiteen museo Kiasman kanssa ARS06-näyttelyn merkeissä. Toinen yhteistyöhanke ulkopuolisen toimijan kanssa oli Suojatie ry:n kanssa koottu asunnottomien jalkapallojoukkue. Sen tähtäimessä oli asunnottomien jalkapallon MM-kisat vuonna 2006.

Projekti julkaisi ensimmäisen Kaiku-Sanomat. Se kertoi kulttuuri- ja urheilutapahtumista Diakonissalaitoksella ja maailmalla. Lehden sisällössä haluttiin saada kuuluviin Diakonissalaitoksen asiakkaiden ja työntekijöiden ääni.

Tanssitaiteilijan ohjaama tanssilyhytelokuva *”Huomenna kaikki on toisin”* julkaistiin. Elokuva kertoo huumetyöntekijöiden kokemuksista. Elokuva valmistui huumetyön 10-vuotistaipaleen kunniaksi.

Käynnistetään Kaale-kafee, joka on romaanityötä tukeva kulttuuriprojekti.

2006

Herne&Nauris -ravintolan toiminta päättyi vuoden lopussa. Uusi kulttuuri- ja tapahtuma-areena sijaitsi Alppikadun korttelissa.

Tanssitaitelijan työstä Diakonissalaitoksella valmistui dokumenttifilmi TV1:llä: *”Elossa – tanssia arjessa”*.

Naisten tukipiste Sallille myönnettiin Naisliitto Unionin kunniakirja.

Toteutettiin ARS06-hanke Myllypurossa Villa Novan pihapiirissä. Teos koostui kahdesta hirsipöydästä, johon osallistajat olivat toteuttaneet omia kaiverruksiaan. Pöydän olivat esillä elokuussa Kiasman Takaikkunassa. Diakonissalaitoksen, Nykytaiteen museo Kiasman ja Forest Camp-ryhmän toteuttaman hankkeen kantavana ajatuksena oli osallisuuden edistäminen taiteen keinoin, mahdollisuus kädentaitojen harjoittamiseen kuuluu jokaiselle.

2007

Alppikadulla vuodesta 1971 alkaen toimineen hotelli Auroran toiminta päättyi vuoden 2006 lopussa. Vapautuneisiin tiloihin sijoittuvat asunnottomien naisten tukipiste Salli ja Naisten valmennuskeskus Walma. 8. maaliskuuta vietettiin uuden toiminnan, *Kansalaistoiminta-areena Auroran* avajaisia. Kansalaistoiminta-areena oli asumisvalmennusten kehittämisprojekti; matalan kynnyksen asumisvalmennusta ja kansalaistoimintaa yhdistävä foorumi. Se oli kaikille avoin ja sen tavoitteena oli luoda sosiaalisen osallistumisen malleja tukemaan arjessa selviytymistä sekä ehkäistä pitkäaikaista syrjäytymistä. Areena oli vahva signaali uudeltaisesta yhteiskuntastrategisesta ajattelusta; se puolusti oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaisuutta ja samalla antoi osallistujille mahdollisuuden itse vaikuttaa oman elämänsä sisällön mielekkyyden rakentamiseen. Munkkisaarella aloittanut Kaiku-projekti jatkoi Alppikadulla yhteistyötä Kansalaistoiminta-areenan kanssa. Ne tuottivat yhdessä erilaisia taide- ja kulttuuritapahtumia; muun muassa musiikkia, teatteria, elokuvia, ja tarjosivat mahdollisuuden olla osallisena tasa-arvoisesti eri ryhmien kohtaamisessa. Toiminnassa oli tiiviisti mukana myös Helsingin Diakoniaopiston (vuodesta 2017 Suomen Diakoniaopisto) opettajia ja opiskelijoita.

Diakonissalaitoksen 140-vuotisjuhlan kunniaksi esitettiin juhlanäytelmä *”Yön halki saapukaa”*. Näytelmään osallistui myös tanssiryhmä Dolce.

Suomen valokuvataiteen museossa oli esillä valokuvanäyttely *Minun kuvani – oma itse kuviksi*. Sen toteuttaja oli Naisten valmennuskeskus Walma, jonka toiminta päättyi vuoden lopulla.

Asunnottomien jalkapallojoukkue Stray Dogs osallistui Kapkaupungissa lajinsa MM-kilpailuihin. Sijoitus oli 18. Joukkue-toiminta jatkui ja osallistuttiin tuleviin MM-kilpailuihin.

Suomen asunnottomien joukkue MM-kisoissa 2006.

2008

Kaiku-projekti aloitti avoimet keskustelutilaisuudet yhteistyössä Diakoniaopiston ja lähiseudun toimijoiden kanssa. Seuraavana vuonna käynnistettiin kokeiluna Alppikadun yhteisöteatteri, jolla haluttiin aktivoida alueen asukkaita ja opiskelijoita. Tavoitteena oli valmistaa osallistujien omiin aiheisiin tai tarinatoiveisiin pohjautuva Foorumiteatteriesitys. Yhteisöteatterin elinkaari jäi hyvin lyhyeksi.

Tanssitaiteilijan ohjaama lyhytfilmi *”En muista. Muistan”* valmistui. Se perustui lapsi- ja perhetyön yksiköiden lasten tarinoihin.

Tanssitaiteilija osallistui keskusteluun taiteen merkityksestä sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla, yhteistyöverkoihin kuten Taide hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisessa ja terveyttä kulttuurista. Hänet nimitettiin asiantuntijaksi opetusministeriön kulttuurin hyvinvointivaikutusten toimintaohjelmaan.

Sairaanhoitajaliitto palkitsi tanssitaiteilijan työn lahjoittamalla joulukortteihin varatut varat yksiköissä tapahtuvaa yhteisötanssitoimintaan.

Sanervakodissa käynnistyi kaksivuotinen hanke *”Taide tuo säröjä arkeen”*. Hankkeessa käytettiin taide- ja kulttuuritoimintaa pitkäjänteisenä työmuotona haastavien asiakkaiden parissa, joiden elämään taide ja kulttuuri eivät muutoin juurikaan kuulu.

Tavoitteena oli selvittää, mitä ja miten taidetta ja kulttuuria saadaan vietyä sosiaali- ja terveydenhuollon arkeen – löytyykö sellaisia uusia rakenteita, joita muut yksiköt voisivat käyttää osana yhteisöllistä työtään. Tanssitaiteilijan lisäksi hankkeessa työskenteli kehittämispalveluiden erityisasiantuntija.

Alppikadulla D-talon remontti valmistui. Entinen henkilökunnan ja opiskelijoiden asuintalo muutettiin asunnoiksi pitkäaikaisasunnottomille. Kuvataiteilija Tiina Éno maalasi D-talon jokaisen kerroksen oleskelutiloihin maalauksia. Asukkaille haluttiin taidetta ilahduttamaan heitä. Työ alkoi taiteilijan Naisten asumisyksikössä asuvien naisten haastatteluilla, heidän toiveidensa kuuntelulla ja taiteilijan aiempiin töihin tutustumisella. D-talo on vuonna 2024 rakennus, joka on merkitty kirjaimella E ja kantaa nimeä Cecilia.

2009

Kansalaistoiminta-areena päättyi vuoden lopulla projektina ja se muutettiin naisten tukipiste Sallin tavoin erityispäiväkeskukseksi. Uusi sijainti oli Alppikorttelissa sijaitsevan Elim-rakennuksen pohjakerroksessa.

Asunnottomuuden tilasta kertova Samuli Pyykkösen ohjaama dokumenttifilmi *Alas pääsee aina* valmistui.

Muusikko Tumppe Varonen käynnisti muutaman vuoden ajan toimineen Rokkikoulun. Pääsyaatimuksena oli soittamisen halu ja ilo siitä.

2010

Unelmien koti -näyttely Suomen Kansallismuseossa. Asunnottomuuden kokeneet Kansalaistoiminta-areenan asiakkaat käsittelivät asunnottomuuttaan sisustamalla toiveiden nukkekoteja nukketäiteilijä Milla Riskun ohjaamina. Mukana oli myös Diakoniaopisto ja Töölön palvelukeskus. Unelmien koti -hanke oli Suomen Kansallismuseon ensimmäinen osallistava näyttelyhanke.

Diakonissalaitos, Suomen Kansallismuseo ja Suomen Kansallisteatteri aloittivat yhteistyön kehittämisen *Muistoista voimaa*-hankkeella.

Solmittiin kehittämissopimus Suomen Kansallisteatterin kiertuenäyttämän kanssa.

Diakonissalaitoksen naisten tukipalvelujen asiakkaita oli mukana taiteilija Eeva-Liisa Ahtilan videoteoksessa ja siitä tehdyssä julkaisussa *”Marian ilmestys”* (The Annunciation). Videoteos kuuluu Nykyaikaisen taiteen museo Kiasman kokoelmaan.

Alppikadun korttelissa toteutettiin *Ihmisen kokoinen* -kokemusesitys.

Romaninuorten musiikkitoiminta (Myrsky).

Järjestettiin ensimmäinen yleisökontaktikurssi yhteistyössä Teatterikorkeakoulun kanssa. Muut olivat vuosina 2012 ja 2014. Yleisökontaktikurssin tavoitteena on tutkia taiteilijan yleisökontaktia silloin, kun esitys toteutetaan yhteistyössä erilaisten terveydenhuollon ja sosiaalityön yksiköiden kanssa.

Kansalaistoiminta-areena muuttui erityispäiväkeskukseksi. Tavoitteena oli palvelukäyttäjien muuttuminen ”kävijästä toimijaksi”. Areena tarjosi merkittävän vapaaehtoisuuden, taiteen, kulttuurin ja mielekkään yhteistoiminnan paikan asukkaille.

2011

Kaiku-Sanomat muutti nimensä Pihapeiliksi (lehden kansi viereisellä sivulla). Sen määriteltiin olevan Kansalaistoiminta-areenan kävijöiden, vapaaehtoisten ja vertaistoimijoiden omalehti ja heidän äänitorvensa.

Ylioppilasteatterin tuotanto ”*Luonto saapuu laitokseen*” toteutettiin asumispalvelujen yksiköissä syksyllä. Esitys rakennettiin yhteistyössä asukkaiden, asiakkaiden ja kävijöiden kanssa. Tavoitteena oli tuoda valoa, iloa, elinvoimaa ja kesää syksyn pimeyteen.

2012

Muistoista voimaa -hankkeen yhteistyöstä syntyi Matkalaukku Neuvostoliitto-aiheisista esineistä ja muistoista. Laukku koottiin Diakonissalaitoksen asumisyksikkö Alppituvan asukkaiden kanssa. Suomen Kansallisteatterin Kiertuenäyttämö teki ikäihmisten tarinoista museolaukkuja apunaan käyttäen *Neuvostoliitto*-esityksen tavoitteena oli esittää sitä palvelutaloissa ja Kansallisteatterin Willensauna-näyttämöllä.

Neuvostoliitto-aiheisia esineitä koottuna muistelulaukuun.

pihapeili

nro 4/2012

Kansalaistoiminta-areenan ja vertaistoiminnan riippumaton äänenkannattaja

We Are The Mestarit 2012 My Friends!

”Taide tuo säröjä hoivakodin arkeen” –raportti julkaistiin.

Kansalaistoiminta-areena toteutti Ylioppilasteatterin kanssa esityksen *Mestarit Areenalla*. Mukana esityksessä oli Kansalaistoiminta-areenan ja Diakonissalaitoksen toimintojen asukkaita ja asiakkaita sekä syksyllä valittuja uusia ylioppilasteatterilaisia.

Helsingin yliopistolla järjestettiin Cable- ja yhteisövalmennukseen pohjautuvat *Tulevaisuuden yhteisö* -päivät. Yhteistyökumppaneita olivat Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diakonissalaitos ja yliopisto. Päiville osallistui myös osallistavan kansalaistoiminnan Roottori-hankkeen Sketsi-kurssi. Sketsit pohjautuivat Cable-yhteisövalmennukseen ja valmennukseen kuuluvan havainnointiosion tositapahtumiin.

Musiikkiäänite Kambo yhteistyössä Suomen Kansallisoopperan Yleisöyhteistyön, Diakonissalaitoksen ja Vailla Vakinaista Asuntoa ry:n kanssa.

2013

Helmi – yksi äiti muiden joukossa ensi-ilta Munkkisaaren toimintakeskuksessa. Esityksen aiheena oli äitiys ja äitien päihteidenkäyttö. Esitys toteutettiin yhteistyössä Kansallisteatterin Kiertuenäyttämön kanssa.

Diakonissalaitoksen museo purettiin ja esineet varastoitiin. Museo oli toiminut Alppikadulla Pihala-rakennuksessa vuodesta 1995 alkaen. Vapaaehtoisvoimin toteutettu museo oli alun perin avattu yleisölle vuonna 1985.

Käynnistettiin kulttuurihanke kaksivuotinen *Made in HDL*. Tavoitteena oli mahdollistaa kulttuuri ja sen tekeminen niille ihmisille, joiden elämässä se ei ole itsestäänselvyys.

2014

Uusi museonäyttely *Minä olen, koska sinä olet* avattiin Päärakennuksessa. Lisäksi julkaistiin historia-aineistoa verkkosivuilla ja Suomen museoliiton tuottamassa Seinättömässä museossa.

Munkkisaaren korvaushoidon piirissä muodostettiin bändit Saranaja Gandhi. Saranan esittämien kappaleiden sanat syntyivät kirjailija, terapeutti Anja Snellmanin vetämässä lukupiirissä. Muusikko Jukka Orma valmensi aluksi yhtyettä.

2015

Made in HDL saa jatkoa kaksivuotisesta hankkeesta *Made in HDL 2.0*. Se toimi laajasti Diakonissalaitoksen kansalaistoiminnan, päihde- ja mielenterveystyön ja asumispalveluiden palvelualueilla. Toimintaa suunnitteli ja seurasi hankkeen alkuvaiheessa nimetty kulttuurivastaavien ryhmä. Made in HDL-hankkeita rahoitti Suomen Kulttuurirahasto.

Saranan ensimmäinen levy *Piikki lihassa* julkaistiin.

2016

Kansalaistoiminta-areenasta tuli D-asema KTA. Entiset erityispäiväkeskukset muuttuivat vuoden aikana D-asemiksi. Alueelliset kansalaistoiminnan keskukset ovat profiileiltaan erilaisia mutta tarjoavat koko naapurustolle mahdollisuuden osallistua ja toimia. Niissä rakentuu yhteisöjä, joilla on yhteisiä intressejä ja jotka tarjoavat yhteistä tekemistä. D-asemia oli Alppikadun lisäksi Kontulassa, Kannelmäessä ja Kurvissa. Kurvin toiminta päättyi myöhemmin.

Alppikadulle D-asema KTA:n edessä olevalle piha-alueelle sijoitettiin TapahtumaKontti. Se mahdollisti tapahtumien järjestämisen ulkona ympäri vuoden ja säästä riippumatta noin neljän vuoden ajan.

Joulukuisen aamun popup-tapahtuma TapahtumaKontissa vuonna 2017.

2017

Tässä menee raja – laulu unelmien huomisesta oli osa Diakonissalaitoksen 150 toimintavuoden juhlintaa. Valtaa ja rajoja pohtiva yhteisöllinen teatteriprosessi ja -esitys valittiin osaksi opetus- ja kulttuuriministeriön strategista kokeilua kulttuurin ja taiteen vaikutuksista hyvinvointiin. Teatteriesitys oli Alppikadun korttelin yhteisön tekemä yhdessä ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Järjestettiin yhteisöllinen Korttelijuhla osana 150-vuotisjuhlintaa. Juhla vakiintui vuosittaiseksi (lukuun ottamatta ns. koronavuosia 2020 ja 2021). Musiikkiohjelmassa on keskeisesti ollut mukana talon omia bändejä; asiakaskunnan piirissä syntyneillä bändeillä on ollut mahdollisuus harjoitteluun Aurora-talon kellarissa sijaitsevassa soittimin treenikämpässä.

**Asiakasbändi nousi Korttelijuhlan esiintymislavalle myös vuonna 2022.
Juhlien ohjelmaa koottaessa on huomioitu asiakkaiden musiikkitoiveita.
Lavalla ovat olleet muun muassa Reino Nordin, Atomirotta, Ege Zulu ja Paleface.**

Diakonissalaitos valittiin yhdeksi Juha Sipilän hallituksen kulttuurin kärkihankkeeksi. Kaksivuotisen (2017–2018) *Art@HDL* -hankkeen puitteissa taidelaitokset ja yksittäiset taiteilijat jalkautuivat D-asemille sekä tytäryhtiö Hoiva Oy:n (vuodesta 2023 Rinnekodit Oy) vanhusten hoivayksiköihin ja asumis- ja päihdepalveluiden yksiköihin. Kärkihankkeella pyrittiin vaikuttamaan taiteen ja kulttuuripalvelujen vakiintumiseen osaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

2018

Diakonissalaitos sai opetus- ja kulttuuriministeriön kiitokset pitkäjänteisestä taide- ja kulttuuritoiminnastaan.

Yleisökontaktikurssi oli Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun ja Sibelius-Akatemian vapaavalintainen kurssi, joka järjestettiin yhteistyössä Kansallisteatterin Kiertuenäyttämön ja Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporessa toimivan ArtsEqual-hankkeenalaryhmän kanssa. Kurssin työpajoista kolme järjestettiin Diakonissalaitoksen ja Diakonissalaitoksen Hoiva Oy:n tiloissa.

Muodostetaan yksikkö Kulttuuri ja diakonia.

2019

Toteutettiin yhteistyössä Suomen Kulttuurirahaston, AVEKin ja Helsingin kaupungin kanssa *Lupta Femeilor* -näyttely. Valokuva-näyttely antoi äänen Helsingin katujen romaninaisille. Osa kuvista oli heidän itsensä ottamia.

2020

Diakonissalaitoksen museotoiminta päätettiin lopettaa esineiden asianmukaisten säilytystilojen puutteen sekä kertyneen kokoelman laadun vuoksi. Näyttelytoiminta jatkuu edelleen.

D-asema KTA:n toiminta päättyi Alppikadulla. D-asema Kallio perustettiin Kallion alueen matalan kynnyksen toimintapaikaksi.

Tekstiilitaiteilijoiden Minna Impiö ja Mari Martikainen teos *You and I general store* oli kirkossa koettavana lokakuussa. Se oli osa Töölönlahden ympäristössä esillä ollutta teossarjaa Agenda Art 2030.

Käynnistettiin yhteisöllinen taideteos *Unelmamaisema*. Teos on muraali Rinnekotien Lakiston alueen rakennusten seinäpinnoissa. Muraaliteoksen suunnitteluun ja valmistukseen ovat osallistuneet Lakiston työllistymisen ja osallisuuden palveluiden asiakkaat ja ohjaajat projektin taiteellisen johtajan, yhteisötaiteilija Petri Laukkasen johdolla. Teos valmistui vuonna 2021. Rinnekoti-säätiö yhdistettiin Helsingin Diakonissalaitoksen säätiöön vuonna 2020.

2021

Tanssitaiteilija Tuuli-Maaria Louhensalo-Lindströmiltä tilatun tanssiteoksen *Auroran monet kengät* ensi-ilta Diakonissalaitoksen kirkossa. Tanssitaiteilija muokkasi esityksestä hoivakodeissa esitettäväksi sopivan lyhyemmän version.

Käynnistettiin konsernin teemavuosi *Eloa ja iloa*. Teemalla oli järjestetty aiemmin ohjelmaa Caritas Palvelut Oy:ssä, jonka Diakonissalaitos osti vuonna 2020. Tavoitteena oli tuoda asiakkaiden ja henkilöstön elämään lisää hyvinvointia. Se kannusti liikkumaan enemmän, inspiroitumaan kulttuurista ja taiteesta, voimaan paremmin sekä nauttimaan elämästä ja yhdessäolosta. Yhteisen teeman avulla haluttiin kannustaa työntekijöitä aktivoitumaan entisestään ja osallistaa myös asiakkaat mukaan toimintaan.

Järjestettiin asiakkaille ja henkilökunnalle kaksi virtuaalitapahtumaa: *Kohti kesää* ja *Kohti joulua*. Virtuaalitapahtumien avulla pystyttiin kokoamaan yleisöä yhteen terveysturvallisesti kaikista yksiköistä eri puolelta Suomea. Suomessa oli vuosina 2020–2021 kulkutaudista johtuvia tapahtumien järjestämisrajoituksia.

2022

Povestea Romani – Romanian romanien tarinoita oli yhteistyössä Diakonissalaitoksen liikkuvan väestön päiväkeskus Hirundon ja Teatteritalo Universumin Story Sharing Universum –projektin kanssa toteutettu esitys, jossa neljä Romanian romania kertoi omasta elämästään omalla kielellään.

2023

Ouluun avattiin D-asema.

Diakonissalaitoksen historiasta kertova näyttely *Lähimmäisenrakkaus* valmistui Päärakennukseen.

Rakkauksia–näyttely toi esiin asunnottomuuden ilmiöitä taiteen keinoin. Alppikadun korttelissa lokakuussa esillä ollut näyttely perustui asunnottomuutta kokeneiden naisten ajatuksiin rakkaudesta. Hanke toteutettiin Rinnekodit Oy:n Asunto ensin –yksiköissä tammi-toukokuussa 2023. Työskentelyä johti taiteilija Katriina Haikala.

Diakonissalaitos ja empatiataiteilija Enni-Kukka Tuomala käynnistivät Itä-Helsingin Kurkimäessä yhteisen projektin *Empatiakampanja x Kurkimäki*. Se edistää yhteisöllisyyttä ja yhteisymmärrystä luovuuden ja taiteen avulla. Kampanja toteutettiin yhteistyössä Kurkimäkeen avatun Rinnekodit Silta –asumisyksikön kanssa.

D-asema Kannelmäki julkaisee ruokakulttuurin tuotteen, *Soppa42* –keittokirjan. Se syntyi korona-aikaan toteutettujen virtuaalikokkausten reseptien pohjalta.

Organisaatiouudistuksessa Kulttuuri ja diakonia –palvelualue lopetettiin. Kulttuuritoimintaa kehittämään perustettiin Kulttuuri ja taide –teemaryhmä.

CABLE / Kaapeli – yhteisövalmennus

Diakonissalaitoksen strategiassa 2008–2011 uusiksi painopistealueiksi nostettiin yhteisöllisyys, kansalaistoiminta sekä vapaaehtoistoiminta. Yhteisöllisyyden vahvistamiseksi aloitettiin henkilökunnan Cable-yhteisövalmennus Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak) kanssa 2009.

2009

Asumispalvelujen ja huume- ja mielenterveystyön henkilökuntaa koulutettiin yhteisövalmentajiksi Diakin kanssa toteutetussa pilotissa. Tavoitteena oli sosiaali- ja terveyspalvelujen sisältöjen ja pedagogiikan kehittäminen yhteistyön näkökulmasta. Kokemuksen perusteella suunniteltiin laaja työyhteisön kehittämishanke vuosille 2010–2011 Työelämän kehittämisrahaston (Tykes) rahoituksella

2010

Yhteisövalmennuksen menetelmää sovellettiin rahoituksen turvin henkilöstön yhteisövalmennusohjelmaksi työyhteisöjen, asuinyhteisöjen, palvelukäyttäjien sekä asuinympäristöjen yhteisöllisyyden ja ihmisten osallisuuden vahvistamiseksi.

Kivikon, Vesalan ja Vantaan Länsimäen alueella käynnistettiin Roottori-projekti usean toimijan yhteishankkeena. Tavoitteena oli osallistavan yhteistyömenetelmän kehittäminen ja luoda yhteistoimintamalli, jossa menetelmä jäisi alueella elämään ja synnytetty toiminta jatkuisi projektin loputtua keväällä 2013.

2011

Aloitettiin asiakkaiden yhteisövalmennusryhmät. Valmennuksen ansiosta vertaistoiminta kehittyi, asukkaiden ja asiakkaiden osallisuus ja vastuunotto lisääntyivät ja yhteisötaide sekä toiminnallisuus vahvistuivat. Yhteisövalmennuksen ansiosta mm. Asumispalveluissa toiminnan tavoitteet olivat aiempaa enemmän asukkaiden itsensä määrittelemiä ja heidän tarpeistaan lähteviä.

Roottori-projektin valmennukseen osallistuneet käynnistivät omia työryhmiä ja projekteja.

2012

Kaapeli-yhteisövalmennusta testattiin itäisissä lähiöissä. Valmennusta järjestettiin asukkaille, Vahanen Oy:n ja ympäristökeskuksen henkilöstölle sekä Aalto-yliopistolaisille. Valmennusta toteutettiin myös työttömien yhdistysten kautta. Ryhmät esittivät valmennuksen tuotoksena tekemänsä julkilausumat Helsingissä järjestetyssä Ihmisarvofoorumissa.

Diakonissalaitos osallistui Sitran Uusi demokratia – foorumiin, jossa esiteltiin ehdotus hankkeeksi Kaapeli – syrjään jääneiden demokratiamenetelmä. Se pääsi parhaiden hankkeiden joukkoon.

2013

Roottori jatkoi R2-hankkeena ja se avasi Kontulan metroasemalle D-aseman. R2 tukee uudenlaista asukasdemokratiaa, joka liittyy vahvasti alueen verkostoihin. Yhteisövalmennuksilla avataan uusia näköaloja omaan elämään ja elinympäristöön. Tavoitteena oli, että valmennukset ja niiden aikana syntyvä toiminta juurtuvat osaksi alueen kulttuuria.

Kaapeli-valmennuksia järjestettiin laitoksen omissa toiminnoissa henkilökunnalle ja asiakkaille sekä ulkopuolisten tahojen kanssa.

2014

Kaapeli-valmennus jatkui edellisen. vuoden tapaan. Kaapeli on synnyttänyt vertais- ja vapaaehtoisryhmiä, taloyhtiöiden isäntä- ja emäntätoimintaa ja päihteetöntä päivätoimintaa. Eri alojen sote-ammattilaiset ovat saaneet valmennuksista uutta ammattilaisuutta.

2015

Kaapeli-valmennuksia järjestettiin yksin Suomeen tulleille turvapaikkaa hakeneille nuorille. Vuoden aikana toteutettuihin valmennuksiin osallistui lähes 200 valmennettua. Porvoon kaupungin kanssa valmennuksien avulla tuettiin kaupungin osan kehittämistyötä.

Valmennustyö jatkui, mutta tieto Kaapeli-valmennuksista puuttuu vuosikertomuksista.

2022

Yhdessä elämisen taitokeskus tarjosi muun muassa yhteisövalmennuksia, fasilitointipalveluita, esihenkilösparrauksia ja työnohjausta esimerkiksi järjestöille. Keskus perustettiin vuonna 2021.

Kirsti Rinta-Panttila osallistui D-asema KTA:n järjestämiin pihaolympialaisten huispauk-kilpailuun kesäkuussa 2018. Kirsti oli aloittamassa Diakonissalaitoksen kulttuuri-toimintaa ja naistyötä vuonna 2000. Hän jäi eläkkeelle toimittuaan Diakonissalaitoksen johtavana diakonissana 2018–2023. Kulttuuri oli osa toimenkuvaa koko ajan.

Lähteet

Taide- ja kulttuuritoiminnan aloittaneet:

Taiteellinen koordinaattori/tanssitaiteilija: Hanna Brotherus, Kirsi Heimonen, Milla Risku

Kulttuuritalonmies: Jussi Tiisala, Anssi Pirttineva

Kulttuurituottaja: Anssi Pirttineva

Projektijohtaja Taide- ja yhdyskuntaravintola Herne&Nauris / Kodittomien naisten palvelut, diakonissa: Kirsti Rinta-Panttila

Kirjallisuusluettelo

Bardy M., Haapalainen R., Isotalo M. ja Korhonen P. 2007 (toim). Taide keskellä elämää, Nykyaiteen museo Kiasman julkaisuja 106/2007.

Elenius K. (toim) 2014. Yhteisölliset työmenetelmät laitosympäristössä, Helsingin Diakonissalaitoksen yhteisötyön sovelluksia Windhoekin slummeista Helsingin lähiöihin, Helsingin Diakonissalaitoksen raportti #02/2014.

Fancourt D., Finn S. 2019. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scopic review, Copenhagen, WHO, Regional office Europa, Health evidence network synthesis report 67

Lehtonen, Jussi 2010. Samassa valossa – Näyttelijäntyö hoitolaitoskiertueella, teatteritaiteen tohtorin tutkinnon käytännöllinen osio, Helsinki, Avain.

Lehtonen, Jussi 2015. Elämäntunto – Näyttelijä kohtaa hoitolaitosyleisön, väitöstutkimus, Helsinki, Edita Prima Oy.

Thitz P., Malkavaara M., Rättä L. ja Valtonen M. (toim.) 2020. Diakonisen hoitotyön perusteet, Diakonia-ammattikorkeakoulu, opetus 6.

Muut lähteet

Kaapeli 2.0 – Valmentajan käsikirja, Helsingin Diakonissalaitos.

Risku M. ja Niskanen M. 2004. Taidekatsaus, Taide- ja kulttuuritoimintaa Helsingin Diakonissalaitoksen diakoniatoimessa.

Viesti Helsingin Diakonissalaitoksesta 4/2013

Helsingin Sanomat 12.10.2023

Suomen Kansallisteatterin tiedote 10.11.2010; Kansallisteatteri avaa Kiertuenäyttämön

Art @HDL Projektiryhmän kokousmuistio 17.4. 2015

Haastattelut / tekstit:

Kati Tervo (2023), Outi Vuoriranta (2024), Saija Karjala (2024), Jussi Lehtonen (2024)

Liitteen lähteet

Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr:n vuosikertomukset 2000–2022

Viesti-lehti 2000–2017

D-mail 1999–2021

Kaiku-Sanomat 2006–2009; hajanumeroita

Pihapeili-lehti 2011, 2012, 2013; hajanumeroita

www.hdl.fi – verkkosivuarkisto:

Korvaushoitobändi jorasi itsensä lavalle opioidipäivillä, 31.1.2017

Tässä menee raja – laulu unelmien huomisesta, 18.1.2018

Art@HDL oli Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeita, 20.1.2018

Made in HDL ja Made in HDL 2.0., 22.1.2018

Diakonissalaitoksen kirkossa tapahtuu, 13.8.2018

Diakonissalaitoksen pitkäjänteinen taide- ja kulttuuritoiminta sai OPM:n kiitokset, 14.1.2019

Lupta femeilor –näyttely antaa äänen Helsingin katujen romaninaisille, STT-tiedote, 3.10.2019

Mitä kuuluu kulttuurille, 7.10.2020

Agenda Art 2030, 16.10.2020

Yhteisissä olohuoneissa ja kotisohvia jammailtiin Erinin ja Teflareiden tahtiin, 23.3.2021

Sus siunatkoon – yhteistyötä Kansallisteatterin Kiertuenäyttämön kanssa, 1.6.2021

Tanssiesitys Aurora Karamzinin monet kengät, 1.9.2021

Syksy potkaisi Diakonissalaitoksessa käyntiin Eloa ja iloa -teemavuoden, 2.12.2021

Suomessa asuvien romanisiirtolaisten tarinoita Oodissa joulukuussa, 25.11.2022

Rakkauksia-näyttely Alppikorttelissa lokakuussa, 11.9.2023

Helsingin Kurkimäessä käynnistyy empatiakampanja, 24.4.2023

Korona-ajan innovaatiosta keittokirjaksi – Soppa42 sai helsinkiläiskaupunginosan ihmiset kokkaamaan yhdessä, 2.10.2023

www.rinnekoti.fi – verkkosivuarkisto (sivusto ei enää käytössä)

Tutustu Unelmamaisema-muraalitaiteeseen virtuaalisesti, 25.8.2021

Opinnäytetöitä, kulttuuriteemaan liittyviä selvityksiä ja raportteja

Diakonissalaitoksen raportteja ja selvityksiä

Creutz, Ritva, 2012. Taide tuo säröjä hoitokodin arkeen – vaikutukset työyhteisöön ja työn sisältöön. HDL raportti 3/2012.

Forsell Hanna ja Roininen Saija, 2012. Museolaukku. Suomen Kansallismuseon Neuvostoliitto-aiheinen museolaukku Helsingin Diakonissalaitoksen Alppituvassa.

Heimonen, Kirsi 2002. Sukellus. Tanssitaiteilijana diakonia ja sosiaalitoimessa vuonna 2011. Helsingin Diakonissalaitos.

Heimonen, Kirsi 2003. Toinen vuosi tanssitaiteilijana sosiaalitoimessa – paikka sosiaalitoimessa, paikka minussa. Helsingin Diakonissalaitos.

Heimonen, Kirsi 2012. Koska olet. Taidetoiminta muistisairaitten kodissa. HDL raportti 4/2012.

Kulttuurin merkitys osa Helsingin Diakonissalaitoksen toimintaa. Yhteenvedo vuonna 2016 tehdystä kyselystä koskien kulttuurin merkitystä.

Rinta-Panttila Kirsti, Pirttineva Anssi ja Laaksonen Annina, 2018. Made in HDL 2.0 loppuraportti. Helsingin Diakonissalaitos.

Rinta-Panttila Kirsti, Pirttineva Anssi ja Laaksonen Annina, 2018. Art@HDL 2017–18 loppuraportti. Helsingin Diakonissalaitos.

Saarikoski, Liisa 2009. Tanssi ja liike hoitajan työssä. Tunnit lähihoitajaopiskelijoille.

Teatterikorkeakoulun yleisökontaktikurssin opinnäytetyöt

Helminen, Taija 2011. Vieraan läheltä: eräs pyrkimys määrittää dramaturgin yhteiskuntasuhdetta ja työtä hoitolaitoksissa. Teatteritaiteen maisterin opinnäyte.

Jämsén, Pippa 2016. Täällä on niin avaraa. Tilasensitiivinen taidetoiminta muistisairaiden hoivakodissa. Tanssitaiteen maisterin opinnäyte.

Kuustonen, Iina 2011. Annatko minulle jotain kaunista. Teatteritaiteen maisterin opinnäyte,

Maristo, Marjut 2017. ”Te otitte meidät niin sanotusti ihmisinä, eikä rikollisina.” Tasa-arvo ja tunteet taidepedagogiikan kärkinä Helsingin vankilassa. Teatteritaiteen maisterin opinnäyte.

Niskanen, Karoliina 2013. Hyvä työ: Kohti ihmistä – Kohti Rakkautta. Teatteritaiteen maisterin opinnäyte, Teatterikorkeakoulu.

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Hynninen, Tuula ja Kumpulainen, Tiina, 2003. ”...miten liikkeet, luovuus ja tanssi ihmismieltä liikuttaa.”
Sosionomi AMK-tutkinto, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingin yksikkö.

Manninen, Sini 2005. Tanssi osana päihdekuntoutusta – Helsingin Diakonissalaitoksen naistyön asiakkaiden
kokemuksia yhteisötanssista. Sairaanhoidajan AMK-tutkinto, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingin yksikkö.

Kaapeli-yhteisövalmennus

Auvinen, Reetta 2010. Yhteisöllisyys Kansalaistoiminta-areenalla kävijöiden kokemana.
Sosionomi AMK-opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Grönroos Nicolina & Grahn Ellinor & Granström Camilla & Snellman Ann-Christin & Viitanen, Emilia 2018.
CABLE-grupper för unga: En modell. AMK-opinnäytetyö, Yrkeshögskolan Novia.

Kinnunen Vili ja Röysä Emmi 2021.
”Jokainen tulee sellaisena kuin on”. Kaapeli-valmennuksen terapeuttiset tekijät.
Toimintaterapia AMK-opinnäytetyö, Metropolia Ammattikorkeakoulu 2021

Rohkeasti ihmisarvon puolesta

Diakonissa-
laitos